

Nas tednik Kronika

kulturno - politično glasilo

svetovnih in domačih dogodkov

LETO XI/STEVILKA 14

CELOVEC, DNE 9. APRILA 1959

CENA 1.50 ŠILINGA

Sestanek „velikih“

Letošnje poletje obeta politikom mnogo gibanja. Morali bodo precej potovati, kajti za sestankom zunanjih ministrov v mesecu maju ob obali Lemanskega jezera v Ženevi, bo sledila „konferenca velikih“, to je vrhovnih državnikov svetovnih vesil.

Obmejni spori, ki se od časa do časa pojavljajo na Blaznem vzhodu, revolucije v arabskih državah, upor v Tibetu, procesi proti „izdajalcem, vohunom“ v različnih evropskih državah, streljanja na Kubi in stavke v Južni Ameriki kažejo, da na svetu ni ne miru in ne zadovoljstva. Od peščenih pušav Afrike pa do „strehe sveta“ v Himalajskem pogorju pretresajo svet drgeti političnih nemirov.

Naša zemeljska obla je razdeljena v dva sovražna tabora, v katerih vladajo različni nazori o življenju, svobodi, človeškem dostojanstvu. Na Vzhodu vlada komunizem, čigar cilj je, da svojo družbo in politično ureditev raztegne na ves svet. Sedaj že drži pol Evrope in Azije v svojih krempljih. Po drugi strani pa zapadni svobodni svet želi, da bi povsod bila spoštovana človekova volja, da bi narodi živeli tako, kot si sami želijo in izjavlja, da ne bo nikdar priznal zatiranja svobode po komunizmu.

In oba tabora se mrzično oborožujeta, tekmujeta, kdo bo katerega prekosil. Za kratek čas se posreči enemu, da pri določeni vrsti orožja prekosí drugega, toda ta prednost ne traja dolgo, kajti s povečanimi napori zaostali svojega tekmeča kmalu dohitijo in celo prehitijo. Da med obema do z raketa in atomskimi bombami oboroženima taboroma ni prišlo do vojne, je vzrok v tem, da imata oba možnost, da eden drugega uniči, in še več, atomska vojna bi neizogibno pahnila ves svet v razdejanje, kot ga zgodovina ne pozna.

Zato ni čuda, da je kljub krajevnim požarom tu in tam bila doslej prihranjena človeštvu nova svetovna vojna. Oba tabora sta prisiljena, da svoje spore rešujeta za „zeleno mizo“.

Dejstvo je namreč, da je sedanja oboroževalna tekma veliko breme za narodna gospodarstva tako vzhodnih kot zapadnih držav. Pri tem pa je Vzhod gospodarsko šibkejši. Po revoluciji pred 40 leti so komunistični oblastniki Sovjetsko zvezo sicer res industrializirali, vendar stoletnega zaostanka niso mogli v tako kratkem času nadoknaditi, posebno ker so pri tem sami zagrešili mnogo napak. Sprva so ljudstvo tolažili, da naj počaka, da bo kasneje bolje. Vendar se te obljube že predolgo vlečejo in ljudstvo postaja nevoljno in nepotrpeljivo. Zato je sovjetski vrhovni oblastnik Hruščev na nedavnem kongresu komunistične stranke v Moskvi razvil mogočen program za proizvodnjo potrošnih dobrin ter postavil dvig življenjskega standarda za prvo nalogo sovjetske vlade. V 7 letih bi se naj proizvodnja kmetijstva, oblačilne industrije, čevljev ter drugih dobrin, ki človeku lepšajo in lajšajo življenje, dvignila tako, da se bi naj sovjetskemu državljanu tako dobro godilo kot amerškemu.

Ta cilj pa bo moč doseči samo, ako ne bo večji del narodnega dohodka — tako kot doslej — šel za oborožitev. Oboroževalna tekma zahteva od sovjetskih državljanov sorazmerno mnogo večje žrtve kot od amerških.

Zaradi tega je razumljivo, da je bila Sovjetska zveza tista, ki je najbolj glasno zahtevala „sestaneke velikih“, ki bi edini mogli prinesiti če že ne ukinitve, vsaj omejitve oboroževalne tekme.

Na koncu koncev se morajo tudi močniki tega sveta ravnati po potrebah malega človeka, kajti malih ljudi je na milijone, oni tvorijo ogromno večino ljudstva. Na Zapadu morejo svojo voljo izraziti z glasovnicami pri volitvah, na Vzhodu njihov izraz ni prost, toda kadar je stiska prehuda, sežejo sivi milijoni po edinem orožju, ki jim ostane, po upor. In tega se morajo komunistični močniki bati, kajti nasilje vedno rodi le zlo.

Pretirano bi bilo pričakovati čudežev od sestanka velikih, kajti nezaupanje med obema taboroma je veliko. Prepad je v dušah, v miselnosti in ga ni moč premostiti z besedami. Toda dokler se državniiki sestajajo za zeleno mizo, lahko upamo, da naši mladini ne bo treba na bojišča.

Tibet odprl oči Aziji

Upor v Tibetu so kitajske čete v krvi zadušile. Vrhovni poglavar Tibetancev Dalai lama je srečno prispel v Indijo, kjer mu je indijska vlada sicer v zadregi, vendar z vso slovesnostjo dovolila politični azil. O begu Dalai lame poroča londonski »Times« prav čudovite reči. Baje so kitajska letala zasledovala bežečega vladarja in njegove spremljevalce, ki se niso mogli naglo pomikati, kajti dežela je gorata in brez potov. Že je izgledalo, da jih bodo kitajske čete zajele, pa so se nenadoma pojavili gosti oblaki, ki so onemogočili vsako zasledovanje. Cenijo, da je v bojih v prestolnici Lhasi ter na podeželju padlo okrog 10.000 upornikov. Kitajske čete odvažajo tibetanske može v neznan smer. V deželi še vedno vre in konkurent Dalai lame, Pančem lama, ki se je vdinjal tujcem, zaman poziva svoje rojake k miru.

Ko so leta 1951 komunistične kitajske čete zasedle Tibet — strateško važno visokogorsko planoto med Indijo in Kitajsko v Himalajskem pogorju, so obljubile, da bodo spoštovale samoupravo dežele ter oblast Dalai lame, verskega in svetnega poglavarja te države. Lame so menili vzhodnjaške vere budizma, ki ni razširjen samo v Tibetu, temveč ima desetine milijonov privrženecv med Kitajci in Indijci, v Burmi ter na Malajskem polotoku. Od dobrega milijona prebivalcev Tibeta živi 10 odstotkov vseh moških Tibetancev kot menihi v 3000 samostanih po vsej deželi.

Tibetansko gospodarstvo je zelo preprosto. Glavni pridelek dežele je ovčja volna ter proizvodi živinoreje in mlekarstva. Pod vodstvom svojih menihov so Tibetanci skromno a zadovoljno živeli, dokler niso prišle kitajske komunistične čete in začele uvajati komunizem v deželi. Za vojake so pa začeli prihajati politični agitatorji, trgovci in naseljenci, ki so se hoteli polastiti tibetanske zemlje. Nezadovoljstvo domačinov je raslo iz leta v leto in sedaj izbruhalo v odkrit upor.

Adenauer gre v politični pokoj

Presenečenje v Nemčiji in v inozemstvu je minuli torek zbudil sklep vodstva zapadnonemške krščansko demokratske stranke, da bo na bližnjih volitvah za državnega predsednika njen kandidat sedanji kancler dr. Konrad Adenauer. V zadnjih tednih je bila ta stranka v velikih škripcih, da najde primerne kandidata proti socialističnemu kandidatu prof. dr. Carlu Schmidtu, eni izmed najbolj znanih nemških političnih osebnosti. Schmidt tudi slovi kot eden izmed najvidnejših političnih publicistov.

Sprva je hotel kancler Adenauer postaviti kot protikandidata svojega gospodarskega ministra prof. Erharda, očeta »nemškega gospodarskega čudeža«. Brez dvoma bi njegovo ime pri volitvah vleklo, toda mož je še v najboljših letih in se mu ne mudi v pokoj. Nekaj tednov so iskali primerne kandidata, toda ni ga bilo. Končno se je moral Adenauer, ki sprva ni hotel ničesar slišati o svoji kandidaturi, vendar le vdati svojim svetovalcem. Zaradi svoje ga ugleda bo gotovo izvoljen. Služba državnega poglavarja je sicer častna, kajti je najvišja oseba v državi. Toda v resnici je to pozlačena pokojnina, kajti oblast izvaja vlada s kanclerjem na čelu. Sicer pa je Adenauer po letih že davno zrel za pokoj, ima namreč 83 let. Pa tudi njegov politični koncept, namreč da je pogoj slehernih pogajanj z Vzhodom zedinjenje

Kitajski je uspelo, da je v zadnjih letih s spretnimi gesli o evropskem »kolonializmu« in amerškem »dolarskem imperikalizmu« v mladih azijskih državah zbudila nezaupanje proti Evropcem in Amerikancem, ki da hočejo z denarjem (dolarji) zopet podjarmiti Azijo.

Krvoločna kitajska intervencija v Tibetu pa je tudi udarec v obraz milijonov budističnih vernikov po vseh azijskih državah. Dalai lama je namreč po tej veri »bog-človek«, živo utelešenje njihovega boga Bude. Kitajski topovi in kitajska letala se niso borila samo proti političnemu uporu, ampak so streljala na vernike, ki so hoteli živeti po svoji veri in se niso hoteli podati komunizmu.

Upor Tibetancev je zahteval velike žrtve, toda prinesel je tudi prepotrebno jasnost o komunizmu, ki je enak v Avstriji in Aziji, skratka povsod. Je vselej nasilen, krvoloč, verolomen.

Koga prizadene bojkot Italije

»Nihče v Italijo!« je bilo eno izmed gesel, s katerimi bi naj Avstrijci podprli rojake v Južnem Tirolskem v njihovi borbi za manjšinske pravice, obenem pa pritiskali na Italijo, ki črpa iz tujkega prometa precejšen del svojih dohodkov, da postane mehkejša. Doslej Italija ni postala nič mehkejša, kajti v to južno deželo sonca in morja prihajajo turisti iz vsega sveta, med katerimi se Avstrijci dobesedno zgube. Pač pa so se oglasile tujsko prometne ustanove. Kot poroča APA, je predsednik strokovne skupine potovalnih pisarn pri dunajski trgovski zbornici, komercialni svetnik Opawa, izjavil, da je število prijav za potovanje v Italijo doseglo samo eno šestino lanskega števila. Zato se je trgovski promet potovalnih pisarn zelo skrčil in številnim groze gospodarske težave, nekaterim pa celo polom.

Obenem pa se je začel boj za Adenauerjevo politično dediščino, to je za vladno oblast. V tem pogledu je treba njegov odhod s politične pozornice obžalovati, kajti brez dvoma je bil mož odkritosrčen demokrat in poštenjak ter za njim gotovo ne pride nič boljše.

Dvojezične šole v slovenski Istri

Na okrajni konferenci merodajnih oblast v Portorožu ob slovenski obali Istre je okrajni tajnik Albert Jakopič naznanil, da je v pripravi uvedba dvojezičnega šolstva v obalnem pasu, kjer žive Slovenci in Italijani. So to občine Koper, Piran in Izola. Ondi obstoje že čiste italijanske manjšinske šole, sedaj bo poleg tega manjšini na razpolago še dvojezična šola. Ta dvojezična šola pa je namenjena tudi za slovenske otroke. Ljubljanski dnevnik »Ljudska pravica« namreč utemeljuje omenjeni načrt tako: »Otroci obel narodnosti se bodo naučili obeh jezikov kot pogovornih jezikov in hkrati ohranili ter si vzgojili svoj materinski jezik, slovenski otroci slovenskega, italijanski pa italijanskega.«

- KRATKE VESTI -

»Britanski atomski vohun Klaus Fuchs bo baje v juniju izpuščen iz zapora zaradi dobrega obnašanja«, poročajo kratko »Salzburger Nachrichten«. Dodali bi le, da je »pridni« Klaus rojen čistokrvni Nemec, ki se je naselil na Angleškem, postal tam eden izmed vodilnih znanstvenikov pri britanskih atomskih projektih in je to, kar je sam vedel ter kar je od svojih kolegov zvedel, sporočal Sovjetski zvezi.

Za »najbolj uspešnega lovca« je bil v okraju Wegscheid v Bavarskem gozdu proglasen tramvaj, ki ta kraj povezuje s Passau-om. Lani je podrl 14 srn in 23 zajcev.

Podjetni dečvi sta 22-letna Dunajčanka Elfi Hummel in enako stara (pardon — mlada) Sisi Goll iz Züricha, ki sta v minulih mesecih obiskali 60 dežel. Posluževali sta se vseh vozil, od kamele pa do reakcijskih letal. Potovanje finansirata z raznimi »postranskimi zaslužki« — namreč kot pisanje člankov za časopise, nastopanje v filmih itd.

Feldmaršal Montgomery gre v Moskvo, kamor je britanskega vrhovnega poveljnika v zadnji vojni povabil sam Nikita Hruščev. Temu generalu, ki si je v zadnjih tednih vojne krčevito, a brez uspeha prizadeval, da bi pred Rusi zasedel Berlin, je sedaj, ko mož živi kot upokojenec v svoji rojstni vasi na Angleškem, Hruščev sporočil, da je njegov obisk vendarle »dobrodošel«.

Eiffelov stolp v Parizu je praznoval 70. letnico. Ta najvišja stavba francoske prestolnice, o kateri so pred 70 leti govorili, da jo bo nekega dne veter odnesel, je prenesla obisk 35 milijonov turistov iz vsega sveta, ki so se povzpeli na njegov vrh 300 metrov nad Parizom.

Sovjetska vlada je prepovedala tujim diplomatom potovanja izven Moskve, le Leningrad je iz te prepovedi izzet. Odredba je bila izdana brez sleherne utemeljitve. Prepoved spravljajo v zvezo z velikimi manevri sovjetskih čet, ki so ponavadi v prvih pomladanskih mesecih.

22 let stari avtomobil Rolls Royce, last Joachima v. Ribbentropa, Hitlerjevega nesposobnega zunanjega ministra, je bil prodan za 38.000 šil. Kupil ga je s transatlantskim telefonskim pogovorom nek zbiralec »zanimivosti« v ameriški Kaliforniji.

Zlati zaklad 10 kg cekinov so odkrili otroci, ki so se igrali ob zidu neke stare hiše v Sarajevu (Jugoslavija). Pri igri jim je bila napoti neka betonska plošča in dečki so jo meni nič tebi nič s krampom razbili, nakar so se iz odprtine začeli trkljati zlatniki. Otrokom so bleščeče nove igrače bile všeč in z veseljem so jih potakali po cestah, dokler jih ni opazila policija in jim pobrala »kolesca«, katerih vrednosti se fantiči sploh niso zavedali. Zaklad je bil brzkone zakopan ob začetku vojne, ko so Hitlerjeve tolpe pregazile Jugoslavijo, kajti dotična hiša je bila svojčas last neke bogate židovske rodbine, ki je bila v vojni pokončana.

Začetek gradnje elektrarne v Kazazah

V torek, dne 14. aprila, bo ob 11. uri slovesni začetek gradnje nove velike elektrarne Kazaze na Dravi, o kateri smo že izčrpno poročali. Slovesnosti se bo udeležil zvezni minister za promet in elektrogospodarstvo dipl. ing. Waldbrunner ter drugi predstavniki oblasti. Podjetje »Österreichische Draukraftwerke«, ki elektrarno gradi, vabi okoliško prebivalstvo, da se udeleži slovesnega začetka del za to gospodarsko napravo, ki je velikega gospodarskega pomena, posebno za Podjuno.

Politični teden

Po svetu ...

Po naglem sovjetskem pristanku na konferenco zunanjih ministrov velisel v Ženevi maja meseca, ki naj pripravi vse potrebno za sestanek vrhovnih poglavarjev vele-sil, se je na Zapadu začela mrzlična diplomatska delavnost. Treba se je zediniti za skupno stališče Zapada proti vzhodnemu bloku. Tam je zadeva glede skupnega stališča mnogo lažja, kajti sateliti so vedno — vsaj na zunaj — sporazumni s tem, kar sklenejo v Moskvi. In da so sklepi izvršeni, je tudi poskrbljeno, če ne gre drugače, pa z orožjem, kot nam je zopet pokazal primer Tibeta, da ne pozabimo tako hitro na dogodke na Ogrskem.

Na Zapadu je zadeva mnogo težja, kajti zapadni blok je skupina različnih svobodnih držav z pogosto križajočimi se interesi, ki jih je treba vsaj v glavnih zadevah vskladiti, kar pa ni vedno lahko.

Prejšnji teden je minulo deset let, odkar je bila ustanovljena zapadna zavezniška zveza Atlantski pakt, ki združuje Ameriko in Kanado na oni strani »velike luže« ter evropske države od Norveške na severu, preko Velike Britanije, Francije, Nemčije, Italije, Portugalske pa do Grčije in Turčije na jugu. Od Skandinavije pa do Male Azije so to obletnico praznovali z vojaškimi paradami in vrhovni poveljnik te vojaške organizacije, ki nima primera v zgodovini, general Norstad, je izjavil, da je Atlantski pakt »ščit Evrope«, ki je ohranil mir.

Z Moskve pa so prišle žolčne besede na račun tega zavezništva, češ da ogroža Sovjetsko zvezo in general Norstadu so nadeli priimek »atomčik«.

Istočasno, ko se je svetilo očiščeno orožje od severa do juga Evrope, so se pa v Washingtonu sestali zunanji ministri glavnih atlantskih zveznikov ter se posvetujejo o skupnem stališču na konferenci v maju v Ženevi. Sloga atlantskih zveznikov pač ni nikdar temeljila samo na enakosti misli njenih članov, temveč v veliki meri na skupnem strahu pred sovjetskim napadom. Ta zaenkrat ne grozi, zato tudi atlantska sloga ni posebno trdna.

Zadeva, ki loči duhove, je Nemčija. Zapadnonemška vlada kanclerja Adenauerja bi rada vpregla svoje atlantske zavezničke v voz, ki naj pripelje do združitve obeh Nemčij, če treba tudi s kakimi drugimi argumenti kot zgolj besedami. Zapadna Nemčija je pripravljena sprejeti atomsko oborožitev in prevzeti večja bremena v atlantskem zavezništvu. Prav to pa navdaja druge zavezničke s strahom, da utegne Zapadna Nemčija, oborožena z najmodernejšim atomskim orožjem, poskusiti s silo osvoboditi svoje brate v Vzhodni Nemčiji izpod sovjetskega jarma, kar bi seveda pomenilo svetovno vojno.

Tudi glede Berlina si mnenja niso popolnoma edina. Angleži menijo, da postaja položaj tega mesta nevzdržen in da je

treba najti neko sporazumno rešitev, ki ohrani mesto pod zapadnim vplivom, obenem pa zadovolji vsaj v gotovih točkah tudi Sovjetsko zvezo.

Prav posebno kočljivo pa je vprašanje nemške mirovne pogodbe in s tem združenega problema nemških vzhodnih meja. Francozi so v tem pogledu naredili prvo potezo, ko so izjavili, da naj Zapadna Nemčija enostavno prizna sedanjo nemško-poljsko mejo vzdolž rek Odre in Nižave (Oder-Neisse), kar je seveda zbudilo hudo kri v Bonnu. Na uradno vprašanje bonnskega poslanika v Parizu pa je De Gaulle odgovoril: »Francija meni, da je treba vprašanje nemških meja urediti z mirovno pogodbo.« Ta odgovor seveda Nemcev ni kaj prida potolažil.

Vedno bolj očitna postaja želja Londona, da onemogoči Zapadni Nemčiji vstop med velesile. Nemški prostor naj bi bil vključene v »omejeno oboroženo cono v Evropi«, kjer bi naj ne bilo atomskih in raketnih orožij. To pomeni, da bi teh orožij tudi nova nemška vojaščina ne dobila in s tem ostala vojaška sila drugega reda.

Pri tem ima London tudi tiho podporo Pariza in Rima, kjer si tudi ne žele do zob oboroženega nemškega Michla, saj ga imajo še v preveč svežem spominu.

Vendar teh nasprotstev med zapadnimi zaveznički ne gre precenjevati, kajti prav krvavi dogodki v Tibetu so evropskim državljenikom pokazali, kjer je resnična nevarnost za svobodo.

Edina dežela, kjer se ne ukvarjajo z bojnim mislimi je Japonska. Tam bo dne 10. maja stopilo v zakonski stan 100.000 mladih parov. Sklenili so, da si na ta dan obljudijo zvestobo do groba, ker se isti dan poroči priljubljeni prestolonaslednik, mladi princ Akihito z lepo hčerko nekega mlinarja. Zato je vsa dežela v cvetju.

... in pri nas v Avstriji

Volilna borba se je začela zares!

Gospod volilec, je postal minuli teden najvažnejša osebnost v državi in v prihodnjih tednih se bo njegova važnost stopnjevala — do viška dne 10. maja. Takrat bodo volilci zopet odločevali o tem, kdo bo vladal državo in kako, to je ali jo bo vladal sam, ali pa v dosedaj že nekam ustaljeni koalicijski dvovpregi.

Začela se je namreč volilna borba, kajti čas hiti. Vodstva vseh strank so izdale svoje volilne programe, zidovi so prepleteni z lepaki po več kvadratnih metrov ploščine, s plotov režijo vate kričeči naslovi in živopisane podobe. Ceste so popisane z apnenimi nasveti, da voli to in ne ono stranko. Ministri so postali jako ljudomili. Prej nisi mogel prodreti na noben način v slo-nokošeni stolp njihovega ministrskega sijaja na Dunaju, na pisma ti niso odgovarjali, skratka, bili so za večino navadnih

zemljanov nedosegljivi. Sedaj pa švigajo od enega kraja do drugega, radi se pomešajo tudi med kmečko in delavsko ljudstvo, se prijazno rokujejo z vsakim, ki zai-de v njihovo bližino. Razne deželne noše so postale zopet najbolj modno oblačilo in prve časopisne strani so polne smehljajočih, okroglih ministrskih obrazov. Vse zato, da se gospod volilec prepriča ob teh podobah, da nam vsem dobro gre in da nam bo šlo še bolje, če ...

Strankarski volilni programi ne povedo kaj prida novega. Obe stranki prisegata, da hočeta po volitvah naprej vladati v koaliciji, vendar si vsaka to novo koalicijo nekoliko drugače predstavlja. Najmočnejša stranka OeVP poziva ljudstvo, da ji da zaupanje v povečani meri, kajti doslej zaradi ovir s strani socialistov ni mogla uresničiti vseh svojih načrtov, ki bi spremenili Avstrijo v deželo še večje sreče, blagostanja in napredka. Predvsem poudarja uspehe gospodarske politike svojega finančnega ministra Kamitza in zahteva več možnosti za zasebno podjetnost. Z večjo svobodo v gospodarstvu upa OeVP privabiti v Avstrijo tudi več tujega kapitala, kar bo povečalo zaposlitvene možnosti ter zagotovilo novim generacijam delovna mesta. S pritokom tujega kapitala bi bilo avstrijsko gospodarstvo vključeno v gospodarski sklop svobodnega sveta, kjer je zanj edina rešitev. Zahteva tudi reprivatizacijo podržavljenih podjetij s pomočjo izdaje ljudskih delnic.

Socialisti pa proti temu ugovarjajo, da je sedanje sorazmerno blagostanje plod skupnega dela, predvsem pa zasluga podržavljene osnovne industrije. Te morajo tudi vnaprej ostati v državnih rokah in tako odtegnjene zasebni špekulaciji. Po mnenju socialistov je namreč tudi v interesu zasebne industrije, da ostanejo osnovne industrije podržavljene, ker slednje dobavljajo privatnim glavne surovine za nadaljnjo predelavo po zmernih cenah, brez kapitalističnih cenovnih špekulacij. Predvsem velja to za železo in premog. Socialisti zatrjujejo, da sicer nimajo nič proti zasebni podjetnosti v gotovem okviru, vendar bi radi izdajo ljudskih delnic omejili le na manj važna podjetja.

Vse to ni nič novega, kajti ta različnost pogledov je obstajala že ves čas koalicijskega vladanja. V glavnem gre pač zato, da bi namesto sedanje enakosti obeh strank, kljub temu, da je OeVP dobila nekoliko več glasov pri zadnjih volitvah, uvede koalicijski sistem pri katerem bi naj tisti, ki ima več glasov, imel tudi večjo besedo. OeVP si to tako predstavlja, da bi ministrski stolčki sicer ostali razdeljeni in da bi naj obe stranki vladne posle izvrševali skupno, pač pa hoče svobodo glede zakonodaje, to je glede sprejemanja novih zakonov. Se razume, da se socialisti proti takim nazorom branijo, kajti kadar so zakoni izglasovani, jih je treba izvrševati in bi se lahko zgodilo, da bi recimo eden ali drug minister moral izvrševati zakone, ki so bili izglasovani proti njegovi volji. Zato socialisti namenoma kličejo v volilno borbo duhove preteklosti. Tako so izrekli iz groba

ne rabijo — zadostuje navadno kladivo. Taka polkrogla meri v premeru 8 metrov in je 4 metre visoka. Razmeroma kar prostorna. Na vrhu je kamnin za zračenje. Na kratko povedano: polkroglo pogreznejo v pesek, tako da je videti samo gornji del kamina, ki za dober meter gleda iz peska. Bivanje v Sahari je pod peščeno plastjo mnogo prijetnejše kot v normalnih bivališčih.

Te polkrogle je pa možno tudi na razne načine v različnih sistemih združiti. Šest do osem takih celic povežejo v stanovanjski krog, ki ima na sredi pravo dvorišče. Hodniki, ki polkrogle vežejo, so tudi sestavljeni iz tovarniško izdelanih elementov. In pod puščavskim peskom nastane tako prava naselbina.

Iz teh gradbenih sestavnih delov je pa možno graditi tudi večja poslopja v več nadstropjih, kjer so prodajalne, kavarne, gostinske sobe in kina. Ubogi so pa upravni uradniki. Upravna poslopja morajo graditi nad zemeljsko površino, da služijo za orientacijo letalom, ki prinašajo hrano, orodje in gradivo, pa seveda tudi nove ljudi na delo.

Te puščavske katakombe še niso resničnost. Goto-vo pa ni več daleč dan, ko bodo za izrabo naravnih zakladov v večjih množinah morali poskrbeti za več delovnih moči. Tem bodo pa morali graditi podobne naselbine, da si človek spet osvoji predele, katere je v onemoglosti pred naravnimi silami in v pomanjkanju uspešnejših pripomočkov moral začasno zapustiti.

Dolfussovo diktaturo, nemire, štrajke in podobno ter pripisujejo OeVP namene, da se polasti sama vse oblasti. OeVP seveda odgovarja nazaj, da hočejo socialisti uvesti »rdečo diktaturo« in kaže pomenljivo proti vzhodu ..., izreči pa svoje misli noče prav jasno.

Prerokavanje je težak in nevhvaležen posel, prav posebno nevaren pa je v politiki. Gospod volilec zaenkrat še samo gleda, bere in posluša. Kako se bo odločil, pa še bržkone sam popolnoma gotovo ne ve. Ni nič čudnega, saj spričo tako prominentnih obiskovalcev z Dunaja, ki so se naenkrat spomnili, se mu prijazno smehljajo in prijateljsko stiskajo roko, niti ne utegne zbrati svojih misli.

SLOVENC

doma in po svetu

30-letnica škofovanja dr. Gregorija Rožmana

Dne 17. marca je poteklo 30 let, odkar je bil prevz. g. dr. Gregorij Rožman imenovan za škofa ljubljanskega. V dolgih desetletjih svojega nadpatriarskega delovanja si je jubilat pridobil srca svojih ovčic, svojemu ljubljanskemu ljudstvu pa je izkazal nešteto dobrot. Lepi jubilej je skavljenec obhajal v Clevelandu (USA), kjer živi v slovenski fari sv. Lovrenca, a s svojim delom, pisano in govorno besedo pa tolaži, bodri in uči vse Slovence po svetu. Bog ga ohrani še mnogo let!

Ameriška znanstvena razprava o Koroški

Ameriški geograf Richard R. Randall je v največji ameriški tovrstni strokovni reviji »Geographical Review« objavil v strnjeni obliki svojo doktorsko razpravo o »Politični geografiji celovške kotline.«

Razprava se omejuje v glavnem na južni del dežele ter obdeluje problematiko slovenskega prebivalstva, ki na tem ozemlju živi. Avtor je dalj časa zbiral gradivo v Celovcu, Gradcu in Ljubljani, podal se je pa tudi sam med ljudstvo, da si pridobi neposredna spoznanja.

Delo je vseskozi objektivno, posebno glede narodnostne sestavljenosti ter zgodovine obravnavanega ozemlja pri čemer je upošteval tudi slovenske znanstvenike, v kolikor so bila njih dela pisana v njemu razumljivih tujih jezikih. Ameriškim znanstvenikom so evropski problemi na splošno težko razumljivi, posebno so pa zanje zamotana vprašanja manjšin. S presenetljivo temeljitostjo se je avtor dokopal do stvarnih zaključkov, poizvedovanja pri ljudstvu samem pa so ga prepričala, da »je koroško vprašanje mnogo bolj zamotano, kot si to včasih predstavljajo odgovorni avstrijski činitelji in da zato manjšinski problem na Koroškem še ni zadovoljivo rešen«.

Ta spoznanja neprizadeteja tujca so v toliko pomembnejša, ker so pridobljena s strogo znanstveno metodo.

Združitev dveh slovenskih časopisov

Ljubljansko časopisje poroča, da bosta s 1. majem oba doslej največja slovenska dnevnik »Slovenski poročevalec« in »Ljudska pravica« združena v en list, ki bo nosil ime »Delo«. Tozadevni sklep pravi, da sta med vojno in po vojni oba lista uspešno vršila svojo nalogo kot glasili Komunistične partije in Osvobodilne fronte, vendar je v zadnjih letih postalo »povsem nesmotno« izdajanje dveh dnevnikov v Ljubljani. Med drugim primanjkuje tudi kvalitetnih novinarskih kadrov.

Razprava dr. Kuharja bo izšla kot knjiga

Krožek »Studia Slovenica« v Washingtonu D. C. (USA) sporoča, da namerava izdati v tisku distertacijo (razpravo) dr. Lojzeta Kuharja, s katero si je pokojnik pridobil doktorski naslov na slavni univerzi Oxford v Angliji. Naslov njegove v angleščini spisane razprave je »Pokristjanjenje Slovencev in nemško-slovenska narodnostna meja v vzhodnih Alpah.« To delo koroškega rojaka predstavlja temeljito in izvirno razpravo in poglobljeno analizo razvojne poti slovenskega naroda. Obenem je pa neprecenljiv donos k boljšemu poznavanju slovenskih zadev v mednarodnem svetu. Še malo pred smrtjo je dr. Kuhar dal privoljenje za natis in tehnična navodila za ureditev knjige.

Južni Tirolci in koroški Slovenci pred goriškim mestnim svetom

Na zadnji seji mestnega sveta v Gorici je bila predložena resolucija o Južni Tirolski, v kateri Italijani protestirajo proti avstrijskim zahtevam. Slovenski svetovalec dr. Sfiligoy je dejal, da se bo glasovanja o tej resoluciji vzdržal, obenem pa je izjavil, da je krivično, da Avstrija zahteva pravico za svoje sorojake na Južnem Tirolskem, zavrača pa narodnostne zahteve koroških Slovencev.

Tehnika premaguje puščavo

V povojni dobi so v Sahari, orjaški puščavi, ki se razteza v globino Afrike, našli geologi in iskanci rudnin velika ležišča rud; in kar je najvažnejše, odkrili so, da se pod puščavsko odejo raztezajo pravcata morja petroleja. Sahara je del Alžira, francoske kolonije v Severni Afriki, kjer divja že leta strašna vojna. Francija poskuša z vsemi silami zadušiti upor arabskih domačinov, ki hočejo svobodo. Vendar se topot Francozi ne bore toliko iz oblastitljivosti, ampak za posest petroleja, ker ta je danes najvažnejša gospodarska surovina. In prav petroleja Francija na domačih tleh nima. V doslej neobljudenih puščavah, ki so jih prepredale samo karavanske poti za kamele, pa se sedaj razraščajo mreže asfaltiranih cest, rastejo naselbine in vrtni stolpi se zažirajo v peskovita tla, iščeč smrdljivo tekočino, ki pa je največji zaklad za narodno gospodarstvo. Pri tem pa morajo tehniki premagovati tudi mnoge naravne ovire.

Pesniki so opevali puščavo in pisatelji so pisali povesti o peščenih pustinja. Vojaki na afriški fronti so jo doživeli in vojni ujetniki so jo prekleli, ko so gradili ceste k naselbinam v Sahari, kjer danes pridobivajo nafto.

In ta razgaljena narava tlači kot mora še danes može, ki se potijo ob stolpih nad vrelci nafte. Tam so neskončne sipine, to je kamen, ki je prah postal, ker ni vzdržal nepretrganega zaporedja dni in noči in ni bil odporen pred stalnim menjava-

njem vročine in mraza; stalno nihanje, ki muči tudi te može, ki morajo živeti v Sahari. Dnevni vročini, ki se dvigne enad 50 stopinj v senci, slede hladne noči z 20 stopinjami, kar občuti Evropejec kot razliko med poletjem in zimo doma. In to je v Sahari vsakdanjost.

Za te ljudi je torej treba poskrbeti primerna bivališča. Stanovanjske hiše, kot smo jih vajeni v Evropi, za Saharo niso. Zaradi širikotne oblike in velikih ravnih ploskev bi bila preveč izpostavljena soncu in bi ne bila kos zahtevam, ki jih današnji človek stavi do stanovanj. Tudi bi bili pri serijski izdelavi sestavnih delov prevoznih stroški previsoki.

Pri gradnji stanovanj v Sahari je treba paziti na dve zahtevi: bivališča morajo nuditi klimatično zadovoljive razmere in gradnja ne sme biti predraga; treba je porabiti to, kar se dobi na mestu. Edino gradivo pa, ki ga nudi Sahara, je pesek, in to več kot v izobilju. In problem bi bil resen, če bi mogli porabiti to gradivo brez dodatka cementa in brez ogrinja iz železa. Kot gradivo ima pesek celo dobre lastnosti, ker kot dober izolator brani pred vročino.

In bistri francoski arhitekti so našli rešitev. Vsaj trdijo tako. Puščavska bivališča si predstavljajo kot polkrogle iz tanke pločvine. V tovarnah izdelajo segmente, iz katerih potem na mestu sestavijo polkroglo. Za to delo ni treba nobenega posebnega znanja, niti kakega specialnega orodja

Ugledni koroški možje slovenskega rodu

(Iz zapuščine pokojnega prelata Valentina Podgorca)

Dr. Jernej Glančnik

Med zaslužnimi možmi za slovenski narod je treba omeniti dr. Jerneja Glančnika. Bil je Korošec po rodu, deloval pa je na Štajerskem v Mariboru. Rodil se je v slovenski kmečki hiši pri Hudeju v Otni vesi pri Sv. Stefanu, pičlo uro od Velikovca, ob vznožju strme Vodovniške gore. Pod goro je ozka ravnina, na kateri so posejani kraji Grebinj, Klošter, Kleče, Vovbre, Otna ves, Sv. Stefan, Sv. Martin. V teh krajih kmetije sicer niso tako velike kot na Dječkah, ki leže višje v hribih, vendar so v teh krajih posestva gospodarsko trdna, ker je zemlja zelo primerna za sadjarstvo. Visoka gora varuje ravnico pred severnimi in vzhodnimi mrzlimi vetrovi. Zato imajo ondi sadja in mošta vsako leto dovolj.

Leta 1844 se je v Otni vesi pri Hudeju rodil fant, ki so ga krstili za Jerneja, ker stoji v bližini kapelica »sv. Paternuža«, kot so ondi v narečju posvojili ime svetnika Bartolomeja ali Jerneja. Toda dečkom, ki so krščeni na ime tega svetnika, pravijo Nužej. Tako so klicali tudi novorojenca pri Hudeju. Fant je lepo rasel. Kot danes tudi takrat pri Sv. Stefanu ni bilo šole, pač pa je bila v Vovbrah. Postavili so jo bili po prizadevanju vplivnih domačinov. Bila je to res domača šola. Učitelji so poučevali tudi slovenski jezik in niso nasprotovali duhovnikom. Tu je naredil Nužej prve korake v svet učenosti, nato pa so ga poslali v Velikovec, saj je bil oče Hudej nezadolžen in je vsako leto več iztržil za sadje kot marsikateri drugi kmet za vse pridelke svojega posestva.

Dr. Karl Verstovšek, ki je v Mohorjevem koledarju za leto 1906 objavil življenjepis dr. Glančnika, poroča, da se je blagi, a resni mož še leta in leta kasneje razhujal, kadar je nanese pogovor na šolske razmere v Velikovcu.

Vsa okolica Velikovca je bila takrat strnjeno slovenska. Velikovec je bil majhno mesto, v njegove šole so pa hodili otroci iz širne slovenske okolice. Nad dve tretjini šolarjev so tvorili slovenski otroci. Se razume, da mali Nužej, ko je prišel iz domače šole v Velikovec, ni mogel odgovarjati učitelju, ki je govoril samo nemško in isto zahteval tudi od svojih učencev. Učitelj se pa s kmečkim fantom tudi ni maral ukvarjati in ga je prepustil samemu sebi. Nekaj časa nato pa je učitelj spraševal nemško slovnico. Nihče na njegovo vprašanje ni vedel odgovora. Sredi tišine pa se oglasi Hudejev Nužej s pravilnim odgovorom! Fant je v šoli dobro napredoval in s 13. letom so ga poslali v Celovec »v latinske šole«, kot se je takrat reklo gimnazijam. Iz njegove gimnazijske dobe vedo povedati sošolci, da je bil redkobeseden, a vesten in marljiv. Med sošol-

ci se je odlikoval po svojem zanimanju za slovenščino. Njegov učitelj, veliki slovnica Anton Janežič mu je zapisal v zrelosti spričevalo: »Slovenische Sprache: vorzügliches Wissen, fast ganz korrekte Schreibart«. To spričevalo kaže, da je bil fant nadarjen in pridoben obnem, kajti sicer mu strogi profesor Janežič z ozirom na slabo podlago popolnoma nemške šole v Velikovcu ne bi dal tako dobre ocene.

Po dovršeni gimnaziji je Glančnik odšel v Zagreb, kjer se je vpisal na pravno fakulteto. Toda naslednje leto se je preselil v Gradec, kjer je dovršil pravne študije. Nato je odšel v Maribor, kjer je leta 1877 odprl samostojno odvetniško pisarno.

Za življenjsko družico si je izbral hčerko pivovarnarja Čeligija; čeprav je bila iz zelo premožne hiše, mu je bila skrbna in zvesta družica ter je rada delila skromno življenje z možem.

Ko je dr. Glančnik uredil svoje najnujnejše poklicne zadeve, se je začel vedno aktivneje uveljavljati v slovenskem javnem življenju v Mariboru. V tistem času so slovenski rodoljubi spoznali, da je treba slovensko ljudstvo iztrgati iz klešč gospodarske odvisnosti od Nemcev. Zato so Slovenci v Mariboru sklenili, da bodo ustanovili lastno združeno Posojilnico. Toda manjkalo je izkušenega moža, kajti samo navdušenje za združeno misel ni dovolj. Na prvem občnem zboru so izvolili za predsednika dr. Glančnika in on je zaupano mu nalogo vršil s tako vestnostjo in s tolikim uspehom, da tako dolgo, dokler je on živel, mariborskim posojilničarjem ni prišlo na misel, da bi iskali kakega drugega predsednika. Da prihrani upravne stroške, je uredil Posojilnični uradni

lokal kar v lastni odvetniški pisarni. Nekaj časa je tudi vsa pisarniška dela opravljal sam, da zbere Posojilnici rezerve za morebitne hude čase.

Res je čez nekaj let prišel polom banke »Slovenija«, kar je mariborske Slovence navdalo z nezaupanjem do slovenskih denarnih ustanov. Tudi kasneje je več slovenskih združnih ustanov propadlo, bodisi zaradi lahkomišljenosti njih vodstvenih organov, bodisi zaradi neizkušenosti. Vse težke čase je mariborska Posojilnica pod vodstvom dr. Glančnika prestala brez večje škode.

Trajen spomenik si pa je dr. Glančnik postavil z gradnjo slovenskega Narodnega doma v Mariboru. Preden se je lotil tega velikega podjetja, je pisal prijatelju dr. Turnerju: »Dovolj, da Te vprašam za svet v zadevi, ki je za našo stvar v mestu in za našo stvar vobče jako važna. Znano ti je, kako naše družabno življenje v mestu in okolici hira in se ne more razvijati zaradi pomanjkanja primernih prostorov za Čitalnico. Posrečilo se mi je, pridobiti odbor Posojilnice za to, da kupimo prostor za društveni dom, ki naj bi bil nekak slovenski »Kasino« ali kot se zdaj pravi Narodni dom.«

To svojo zamisel je kljub velikim težavam izvedel. Mnogo zaslug si je dr. Glančnik tudi pridobil za katoliški slovenski tisk na Spodnjem Štajerskem. Bil je do svoje smrti podpredsednik Tiskovnega društva sv. Cirila. Povsod, kjer je bilo treba podpreti dobro stvar, so se obračali na dr. Glančnika in nikdar ne zaman. To velja posebno za revne dijake.

Poleg vsega je bil vzoren oče svoji družini in otrokom je dal najskrbnejšo vzgojo.

Po daljši bolezni je 1904 za večno zatislil oči in mariborski Slovenci so z veliko udeležbo na pogrebu dali duška svoji iskreni žalosti za tem graditeljem slovenstva.

Skrivnosti rimskih katakomb

Ko je pred 16 leti bilo v Vatikanu izdano sporočilo, da so našli zgodovinske ostanke groba sv. Petra pod Petrovo cerkvijo, se je ponovno pokazalo, da skrivnost rimskih katakomb še vedno ni razkrita. Razsežnost katakomb iz starega in srednjega veka, kot še vedno označujemo podzemsko pokopališče kristjanov v Rimu, je dejansko tudi še danes neznana. Mnogo podzemskih hodnikov je bilo seveda že raziskanih, mnogo pa tudi zazidanih ali pa so se udrli. Na raznih krajih vidimo napise, ki svariijo pred vstopom v neznane jame in hodnike. Nevarnost, da se človek izgubi, ni majhna. Cenijo, da je do zdaj raziskana in kartografirana komaj polovica tega »podzemskega Rima«.

Podzemske grobnice v Rimu pa nikakor niso krščanske izvora; slovita grobišča na Apijski cesti dokazujejo, da so te grobnice poznali že pogani. Obsežna podzemsko pokopališča so sicer značilna

za Jude in prve kristjane. Kristjani so hoteli v svoji pobožnosti preskrbeti revnim sovnikom dostojno počivališče. Primerna za ta namen so pa le nekatera zemljišča; in tako so nastale prve podzemске grobnice v kotlinah južno od Rima, v bližini stare Apijske ceste grobov. Nekaj stoletij kasneje je nastala tu velika gramozna jama, kjer so kopali zemljo, ki je bila izredno dobra za malto, in kraj je dobil naziv »in catacumbas«. Zdi se, da so v 10. stoletju prvič imenovali staro podzemsko pokopališče z nazivom »katakombe«.

Pokopavanje v katakombah je bilo v začetku možno le za posamezne kristjane. Splošnejše je postalo to pokopavanje šele kasneje, ko so razpolagale krščanske občine same s pokopališkimi zemljišči. Za prvo in najstarejše krščansko pokopališče so do nedavnega veljale katakombe sv. Kalista in sv. Sebastijana. Te katakombe ležijo izven Sebastijanovih vrat in Avrelijanove

ga zidu iz 3. stoletja v bližini antične Apijske ceste in so danes glavna privlačnost za pobožne romarje z vsega sveta. Kalistove katakombe so dobile ime po svojem prvem upravniku, diakonu Kalistu, ki je bil od 217 do 222 papež.

Izkopavanja, s katerimi so začeli leta 1915 in jih nadaljevali skoraj brez presledka do danes, so razkrila razsežno mrežo hodnikov in grobov, ki jih imajo po vsej pravici za enega najpomembnejših spominov na stari krščanski Rim.

Iz ohranjenih grafitnih napisov vidimo, da sta v teh katakombah stanovala tudi apostola Peter in Pavel. Danes je znanih 37 teh podzemskih pokopališč, ki jih upravlja papeška komisija za cerkveno arheologijo.

Dolgi hodniki z grobnicami na obeh straneh so delo neutrudnih grobarjev, »fossores« imenovanih. To so bili preprosti možje, ki jih tistodobne slike in skulpture prikazujejo v zavihanih oblekah s krampom, sekuro, vedrom, svetilko in krušno torbo. Skrivnosti tega temnega podzemskega sveta še malo niso povsem razkrite. Če se spustimo v to podzemlje, naletimo že po sto metrih na razne odcepe in križišča, ki vodijo v več nadstropjih do 40 metrov globoko pod današnjo raven mesta. Brez večjega vodnika se človek v tem labrintu hitro izgubi in prav lahko se dogodi, da nesrečnež ne zagleda več dneвне svetlobe. Obupan išče izhod, končno pa umre od lakote in strahu.

Po statističnih podatkih se je v zadnjih 20 letih v tem podzemskem Rimu izgubilo in pomrlo 42 oseb. Kljub temu se še vedno najdejo pustolovci, ki tega ne verjamejo in hočejo sami raziskati sistem teh hodnikov. Dogodilo se je že, da so roparji napadli turiste, jih izropali in nato prepustili njihovi usodi. Katakombe so pač včasih služile tudi hudodelcem. V današnjih urejenih razmerah je to seveda nemogoče.

V zadnjih letih so bile rimske katakombe torišče pomembnih in pozornost vzbujajočih izkopavanj, imenovali so jih celo zakladnico rimske zgodovine. 21 metrov pod današnjo Ulico Diana Compagnija so odkrili nov, do sedaj popolnoma neznan odsek katakomb, v katerem so našli 50 dragocenih fresk, slik na steno.

Najpomembnejša najdba našega stoletja je pa nedvomno odkritje tako imenovane »trofeje«, kot so že v prazgodovini krščanstva imenovali nagrobnik apostola Petra. Ta spomenik silne zgodovinske važnosti so našli točno pod apsido cerkve sv. Petra. S tem je bilo dokončno dokazano, da je apostol Peter v resnici živel v Rimu, kar so nekateri zgodovinarji osporavali. Na kraju samem so našli tudi napise iz časov preganjanja kristjanov in ne more biti zato nobenega dvoma o pristnosti najdbe. Spomenik so pa našli popolnoma slučajno. Sveti kardinalski kolegij je pred kakimi 20 leti po smrti Pija XI. (Konec na 4. strani)

FRAN ERJAVEC:

233

KOROŠKI SLOVENC

III. del

Ravno ta zakonik je postal kmalu pravi simbol francoske revolucije za vso Evropo in je položil temelje vse moderne meščanske družbe XIX. stoletja. Delo je smatral za trgovsko blago, kakor vsako drugo, zato je obnovil napoved delavskih združenj ter uvedel za delavce obvezne delavske knjižice. Osnovnemu šolstvu Bonaparte ni posvečal posebne pažnje in ga je prepuščal občinam in verskim redovom, tembolj je pa skrbel za srednje in višje šolstvo, ki naj bi bilo namenjeno predvsem meščanski mladini in ki naj bi mu vzgajalo sposobno uradništvo.

Čeprav je Bonaparte ustoličil prevlado meščanstva, je pa vendarle nezaupno preziral nove bogataše, zlasti finančnike. Ravno to ga je tudi najbolj nagibalo k pomiritvi s protirevolucionarji in s Cerkvijo. Njegov notranji minister Fouché in prefekti so hoteli ravnati s škofi kot z navadnimi podrejenimi uradniki in nekakimi »duhovnimi žandarji«, toda Bonaparte je skoro vedno potegnil s škofi, skušal dvigniti njih avtoriteto in izboljšati slab gmotni položaj pomožne nižje duhovščine ter je ukinil skoro vse omejitve bogoslužja. Škofje, ki so lojalno sprejeli konkordat, so že itak mnogo trpeli spričo še preostale trdovratne protirevolucionarne duhovščine, ki jih je skoro prezirala.

Precej neprijazno je bila pa sprejeta Bonapartejeva pomilostitev emigrantov, čeprav so jih postavili za 10 let pod policijsko nadzorstvo. Kupci njihovih imetij so se namreč bali, da jih zopet izgubé. Navzlic temu je pa Bonaparte mnogim emigrantom, ki so se vrnili in uklonili, zaupal visoke položaje in mnogi

njegovi generali so se tudi poženili s hčerkami bivših plemičev. Sam Bonaparte se je naselil v Tuilerijah, kjer si je kmalu uredil pravi dvor po zgledu starega kraljevskega dvora. Praznovanje revolucionarnih praznikov je vedno bolj vodenelo in od l. 1803. so celo novci nosili diktatorjevo sliko. Oblikovalo se je nekako novo plemstvo, a z višjo npravnstveno ravnijo, nego je bilo pred-revolucionarno.

Tako so postali že ob koncu l. 1802. precej jasni nadaljnji cilji prvega konzula. Z mirom v Amiensu je dosegel on v narodu najvišjo točko svoje popularnosti: ljudstvo je želelo miru — on mu ga je pridobil; želelo je ohraniti socialne pridobitve revolucije — on jih je zagotovil. Ljudstvo je bilo zadovoljno in ponosno na svojega narodnega junaka, toda prav tedaj je Bonaparte sam že tudi prelomil z republiko in republikansko enakostjo ter s prekoračenjem francoskih naravnih mej povzročil, da so postale nadaljnje vojne neizbežne.

Politiko, ki jo je vodil odslej Bonaparte, le preradi razlagajo enostransko zgolj z njegovo slavoohlepnostjo. Ni dvoma, da je bil to tudi eden izmed činiteljev, ki ga je vodil, toda soodločevalo je pri njem še več drugih. Kot sin revolucije se je moral stalno boriti z mržnjo drugih vladarjev. Francija se ni mogla čutiti varno, dokler so Angleži obvladovali morja in dokler ne bi zlomil še tega svojega najbolj žilavega nasprotnika. Njegova romantična narava je sanjala o vzpostavitvi starega zapadnorimskega imperija izza dobe Vrobaringov, a njegova neugnana nprava ga je neustavljivo gnala k junaški dejavnosti. Ti činitelji so se zlasti nazorno izražali v vseh kratkih letih izza amienškega miru do nove vojne l. 1805.

Tedanja angleška vlada je iskreno verovala v nekaj let resničnega miru, toda opozicionalna konservativna

stranka pod vodstvom Pitta je trdovratno zagovarjala vojno do skrajnosti, ker je bila vsa angleška politika že nad sto let zgrajena na načelo »ravnotežja sil« in ji je postala zato Francija že mnogo premočnejša. Jedro vprašanja je bilo na zunaj v tem, če bo Bonaparte dovolil Angležem svobodno trgovino s Francijo in z deželami, ki so bile od njega odvisne; brez tega je bil resnični mir nemogoč. Toda prav tako je iz političnih in vojaških razlogov posvečal tudi Bonaparte glavno skrb ravno razvoju domačega gospodarstva (zlasti kmetijstva) v duhu merkantilizma. Želel je čimbolj dvigniti narodni kapital s tem, da bi Francija čim največ izvažala in čim manj uvažala. V ta namen je smotrno podpiral vse panoge domače proizvodnje in ustanove, ki bi jo mogle pospeševati (razne stanovske zbornice, družbe itd.), ustalil je valuto, reorganiziral borzo, povišal zaščitne carine itd., do skrajnosti pa zavrl trgovino z Anglijo, ker je vprav želel, da bi ona vnovič izzvala vojno. Odklonil je zato trgovinsko pogodbo z njo in pridno zaplenjal ladje, ki so tihotapile angleško blago. V takih okoliščinah potem seveda tudi Angleži niso imeli nobenega interesa več na miru, zlasti še, ko so videli, kako se Bonaparte prizadeva utrditi tudi francoski kolonialni imperij in so postali prepričani, da se Bonaparte pripravlja spodbesti njihove položaje na vzhodu (v Egiptu in v Indiji). Glede na to Angleži tudi niso hoteli zapustiti Malte, kar je značilo očitno kršenje amienškega miru.

Pretvezo za obnovev sovražnosti je nudila Angležem Bonapartejeva politika na evropski celini. Sklicujoč se na to, da Angleži niso izpolnili določb amienškega miru, tudi Bonaparte ni hotel izprazniti Holandije, si prisvojil otok Elbo in Piemont, zasedel Parmo in spričo tamošnjih notranjih razmer še Švico, nakar je sklenila ona defenzivno zvezo s Francijo.

(Dalje prihodnjič)

VOGRČE

(† Marija Čebul)

Zopet nas je obiskala božja dekla smrt. Vzela je s seboj Marijo Čebul, pd. Filipovo mater in jo odredila zemskega trpljenja. Bila je že v 83. letu in jo je starost obdala z mnogimi težavami.

Toda Filipova mati so bili prej, dokler so pač mogli, največja dobrotnica za vsako dobro stvar. Za cerkev so kupili po prvi svetovni vojski zvonove, sami so plačali novo spovednico, kupili zastavo in mašne plašče. Bili so duhovna mati preč. g. Nikolaju Marktlu, sedaj župniku v Rožku, mnogim drugim duhovnikom pa velika dobrotnica. Ker sami niso imeli otrok, so hoteli imeti duhovne sinove in zato pomagali skrbeti za duhovniški naraščaj. Skoro vsa fara pa je bila v duhovnem sorodstvu z njimi, saj so bili nad 40 otrokom krstna ali pa birmanska botra. Vzeli so v rejo druge otroke, ki niso imeli staršev. Vse te stvari so zvezane z velikimi materialnimi žrtvami, toda rajna mati so ves skromni zaslužek razdali v dobre namene, saj so pomagali, kjer koli je bilo potrebno in le mogoče. Med vojsko so pomagali tudi izseljencem.

Znani so bili tudi kot prodajalka »krojčlov«, zdravnih in drugih koristnih zelišč. Vsak dan so šli z njimi v Pliberk, ob vsakem vremenu, da so mogli potem s tem skromnim zaslužkom pomagati drugim, sebi pa nič.

Ker so bili navdušeni za vsako versko zadevo, so se udeležili skupaj z ljubljanskim škofom dr. Rožmanom katoliškega shoda na Dunaju in pozneje evharističnega kongresa v Ljubljani. Seveda so bili tudi članica Marijine družbe in Tretjega reda.

Pogrebne obrede in sv. mašo je v petek, dne 3. aprila, opravil njihov duhovni sin preč. g. Nikolaj Marktl ob asistenci preč. g. Martina Skoriana, kateremu je rajna mnogo pomagala, in pa domačega župnika. Veliko faranov in tudi od drugod jo je spremljalo na zadnji poti, saj je skoro v vsaki hiši kdo, kateremu so bili Filipova mati botra. Ker je naš organist bil med žalujočimi sorodniki in so pri njem Filipova mati živeli in umrli, je topot petje vodil naš stari organist g. Pavel Koprivnik in smo videli, da ga starost še ni zlomila in da dobro obvlada orgle in pevce.

Rajna mati so resno vzeli Jezusovo navodilo: »Ne nabirajte si zakladov, ki jih uničijo molji in rja, in jih tatje ukradejo, ampak nabirajte si zakladov za nebesa. Kjer je namreč tvoj zaklad, tam bo tudi tvoje srce.« Pri Bogu je bilo njeno srce, tam si je nabrala ogromno zakladov in sedaj je šla po veliko plačilo. Blagor njej in onim, ki jo posnemajo! Večna luč naj sveti njej, nam pa njen zgled!

Z Veliko nočjo smo bili prav zadovoljni, v cerkvi in doma. Saj je poleg dolžnosti tudi veselje priti v cerkev, ki je snažna, okrašena, lepo petje in pa predvsem polna vernikov. Doma imamo pa tudi vsega dovolj in moramo po »žegnu« biti žejni, da malo izpraznimo sode z moštom. Saj letos drevje zopet nekam dobro kaže.

Pred Veliko nočjo je trajal en teden molzni tečaj (Melkerkurs), ki ga je priredila pri Komanu Kmetijska zbornica. Ude-

Pri nas na Koroškem

ležilo se ga je osem fantov in tako imamo sedaj osem diplomiranih molzačev. Taki tečaji so koristni, zlasti če poleg znanja vzbudijo tudi zanimanje in ljubezen do kmečkega dela.

V župnišču je bilo pa pred prazniki čudno. Razbijanje, podiranje in potem betoniranje in veliko pridnih rok je pomagalo zraven, da je bilo za veliki teden malo več pokore. Le kaj bo iz tega? No, bomo videli!

SELE

(Okoli Velike noči...)

Ko se je vse v lepem vremenu veselilo bližnje Velike noči, je Micijo Olip, pd. Uznikovo zadela nesreča. Na veliki četrtki so orali ozare in ona je vodila konja. Pri zadnji brazdi se je konj nečesa prestrašil, hitro potegnil, vodnica je padla in konjsko kopito ji je zlomilo nogo v členku. Prepeljana je bila v bolnico za nezgode in je imela letos bolj žalostno Veliko noč. Ni mogla kot pevka sodelovati v cerkvenem zboru in ne obhajati praznikov v krogu domače družine. Zdravljenje bo predvidoma trajalo dalj časa. Želimo ji pa iz srca, da se ji poškodba korenito pozdravi in naj se potem vesela vrne med nas.

Lepo velikonočno darilo pa je sprejela Spod. Bošnjakova družina: enajstega otroka, krepkega fantka. Rojen je bil na Krstnico in v torek krščen na imeni Frančišek Pavelski in Luka. Še ne 40-letna mati je cvetoča in zadovoljna ter je z očetom vred srečna sredi zdrave kopice otrok.

Na velikonočni ponedeljek je prosvetno društvo uprizorilo znano Finžgarjevo dramo »Verigac«. Prav je, da se pretresljiva zgodba trmoglavega sovraštva med sosedi po preteku nekaj let spet in spet na odru predloži ljudem v pouk in svarilo. Igra je bila podana zelo dobro; mnogoštevilni gledalci so zadovoljno odhajali z željo, da bi še večkrat mogli videti igro, vzeto iz domačega kmečkega življenja.

ST. JAKOB V ROŽU

Bogato žetev je imela smrt v minulem četrtletju tega leta. Kovačevemu očetu je sledila Komaterjeva mati v Dravljah. Dosegla je visoko starost 84 let. Nepričakovano nas je zapustil Čošlov oče iz Hodnina. Mrtvega so ga našli zjutraj. Vren in zaveden je stal značajan sredi svoje številne družine in bližnje soseske. — Po kratki bolezni je odšel Amrušov oče Gregor Sereinig iz Sreje. Kramljal je s svojim sosedom na klopi pred hišo. Počutil se je slabega in se vlegel. Poklical je sinova in naročil, naj pokličeta duhovnika; ustrela sta prošnji očetovi; po sprevidenju je zgubil zavest in po par dneh umrl; na 83. rojstni dan, 6. marca, smo ga pokopali ob obilni udeležbi ljudstva. Bil je skrben gospodar in družinski oče, dober sosed in veren faran, soustanovitelj pevskega dru-

štva »Rožica« in duhovni oče novomašniku preč. g. p. Betrandu Katniku, Prosenovemu v Goričah v rožeški fari. Duhovnega sina, ki živi in deluje na ameriških Brezjah v Lemontu, je zastopal preč. g. D. Česen, ki je vodil kondukt in se z nagrobnim govorom poslovil od vzornega moža. — Dan navrh smo položili k zadnjemu počitku Rekovnega Toneja Samoniga, vernega trpina v dolgi bolezni. Smrt je prišla kot odrešiteljica, ki je rešila pokojnika mučnega trpljenja, ženo pa težke strelbe. — Srčna kap je zadela Mežnarjevo mater na Tešinji. Hotela je še postreči obolele mužu, pa se je zgrudila in bila mrtva. 16. marca t. l. smo jo spremili na njeno zadnji poti. — V soboto pred Belo nedeljo je umrl Tišlarjev oče v Srejah. Sluteč svoj zadnji uro, se je šel še posloviti od svojih sosedov in po 12 urah odšel od njih za vedno. — Rajnim želimo večni mir! Žalujemo izrekamo sožalje!

Ob koncu pa še veselo vest. Med nas so se vrnili č. g. župnik Karicelj po dva in pol mesečnem zdravljenju v Meranu. Farani smo se povratka našega dragega dušnega pastirja zelo razveselili in prosimo Boga, da jim ohrani zdravje ter nakloni obilo blagoslova pri njihovem delu.

LOGA VES OB VRBSKEM JEZERU

Naš pekovski mojster Janez Olipic je tožil že dalj časa, da ima bolečine v črevesju. Zdravnik mu je svetoval, da se naj pusti operirati, za kar se pa ni mogel hitro odločiti. Upal je namreč, da se bo ozdravil tudi brez noža. Ker so pa postale bolečine vedno hujše, se je na velikonočni četrtki v celovški bolnici vendarle dal operirati. Na žalost je pa bilo črevesje že precej vneto, nakar so bolnika, ko že ni bilo več upati, da bi ozdravel, vzeli domači na Veliko noč zjutraj domov. Toda že na poti je izdihnil.

Rajnega smo pokopali v četrtek po Veliki noči ob veliki udeležbi pogrebcev. Znamenje, kako je bil pri ljudstvu priljubljen. Saj je pa bil Olipic vsestransko dober in je vsakemu rad pomagal. Bil je zelo mirne narave in stal vedno na naši strani. Zapustil je ženo in sedem že doraslih otrok. Od rajnega se je poslovil v lepah besedah ob grobu domači g. župnik, pevci pa so se mu oddolžili z ganljivo pesmijo. Dragi Hanzej, počivaj po 71-letnem bivanju in delu na tej zemlji mirno! Uža-loščeni družini pa naše sožalje!

ŽELEZNA KAPLA

Prav dobri časi za naše kmečke gospodarje so menda minili. Lesne cene so padle in šiling postaja redek. Pravijo, da je temu kriva konkurenca ruskega lesa v Italiji, ki je glavni kupec koroškega lesa. Nam se pa zdi, da ležijo vzroki tudi nekoliko bliže. Slišali smo namreč o nekem sestanku nakupovalcev glavnih lesnih velefirm v belskem in kapelskem območju, na katerem so se ti možakarji dogovorili, da bodo vsi plačevali les pri kmetih po istih cenah, ki so pa seveda znatno nižje od tekočih cen na lesnem tržišču. Človek se nič ne čudi, če se eksponenti velefirm in fevdalnih veleposestev dogovorijo in pobratijo, da bodo bolj izžemali slovenskega kmeta. Pač pa je čudno, kdo je tudi v tej družbi.

Ali ste že plačali naročnino?

SLOVENSKE ODDAJE V RADIU

PONEDELJEK, 13. 4.: 14.00 Poročila, objave. Pregled sporeda. — Nekoč v starih časih... (pomenek o narodnih nošah). 17.55 Za ženo in družino. — TOREK, 14. 4.: 14.00 Poročila, objave. — Zdravniški vedež: Slepci. — SREDA, 15. 4.: 14.00 Poročila, objave. Iz čebelarstva. — Kar želite, zaigramo. — ČETRTEK, 16. 4.: 14.00 Poročila, objave. — Iz domačih gajev: Otroška verižna pravljica iz Zilje. — PETEK, 17. 4.: 14.00 Poročila, objave. — Zgodovina odkrivanja sveta (4): Zlato, Inki in kri. — SOBOTA, 18. 4.: 9.00 Od pesmi do pesmi — od srca do srca. — NEDELJA, 19. 4.: 7.30 Duhovni nigozor. — S pesmijo in glasbo pozdravljamo in voščimo.

PISMO Z DEŽELE

Ko sem se vračal to nedeljo zvečer od pasijonske igre v Celovcu, ki jo je uprizorilo globaško kat. izobraževalno društvo, so se mi porodile sledeče misli:

Žaloigra, ki smo jo videli na odru, je nekaka prisposoba žaloigre našega naroda. Kristus — po krivem obsojen na smrt — je simbol našega malega naroda, ki je bil po želji sodelavcev nedavno obsojen na narodno smrt. Pilat — slabič — je simbol dunajske vlade, ki se je na licu mesta prepričala o naši nedolžnosti, o naši življenjski pravici, a nas je kljub temu tako rekoč obsodila na smrt.

Žalostno vlogo judovskega naroda, ki je zahteval od Pilata obsodbo na smrt nedolžnega sobrata, je igrala nemška večina, ki ima v svojih rokah oblast in moč, in po njej podkupljeni odpadniki.

Toda, kakor pasijon ni končal s smrtjo Kristusovo, temveč z Njegovim vstajenjem, zmago in popolnim porazom njegovih sovražnikov, tako bo tudi naše ljudstvo obhajalo vstajenje. Naše velikonočno jutro se hitro približuje. Moralno pa že sedaj zmaguje, kakor je Kristus na veliki petek nad svojimi nasprotniki moralno zmagal. Pravica in resnica je še vedno zmagala, zato bo tudi pri nas.

V Švici so pravični

Koristno in potrebno bi bilo, da bi v našem listu večkrat govorili o Švici. Tamkaj prebivajo trije oz. celo štirje narodi in se izvrstno razumejo med seboj. Nikdar ni slišati o kakšnih narodnostnih preprih švicarskih narodov. In zakaj v Švici ni narodnostnih preprirov? Zato ker vlada v Švici popolna narodna pravičnost. Noben narod v Švici drugemu narodu ne dela sile in krivice. V Švici se dobesedno uresničuje izrek: Pravičnost je temelj kraljestev. Pravičnost stori, da Švica obstoji in napreduje. Če bi ne bilo pravičnosti, bi Švica že davno razpadla. Ali naj bi Švica obstajala zato, da bi en narod tlačil in zatiral drugega? Ne, to bi ne imelo nobenega pomena! Namen držav je vendar splošna blaginja državljanov, ne pa tlačnje in zatiranje enega naroda po drugem.

Dobil sem malo vsoto denarja iz Švice po švicarski poštni nakaznici. In že tu se nam kaže, kako pravični so v Švici. Vse je na odrezku napisano v treh jezikih. Čeprav so to tuje besede, je vredno, da si jih ogledamo. Tu stoji torej: Abschnitt — Coupon — Cedola. Torej nemško, francosko in laško. In nato: für den Empfänger — pour le destinataire — per il destinatario. In zopet: Betrag in fremder Währung — Montant en monnaie étrangère — Importo in valuta estera.

In zdaj pa primerjajmo to švicarsko narodnostno pravičnost in pa boj proti slovenstvu na Koroškem. V novejšem času bojujejo ta boj na podlagi tkzv. pravice staršev ali Elternechta. Narodnost je nekaj od Boga danega in jo je treba spoštovati. Najvidnejši izraz narodnosti je materinska govorica. Spoštujejo jo vsi narodi na svetu. Nemec pravi: Deine Mutter-sprache, Deutscher, halt in Ehren! (Svojo materinsko govorico Nemec, imej v častil). Vsak narod je dolžan, da svojo materinsko govorico ohrani in goji. Vsak narod je dolžan, da goji svojo materinsko govorico zlasti tudi v šoli! To je moralna dolžnost. Moralna dolžnost je materinsko govorico gojiti, ljubiti, ohraniti in se v njej izobraževati!

Pravice staršev niso neomejene. Saj če starši ukažejo nekaj grešnega, jih otroci niti ubogati ne smejo. »Boga je treba bolj poslušati nego ljudi« — to velja tudi, kar se tiče staršev. Kar veleva naravni zakon (ki je od Boga dan), tega starši nimajo pravice odpravljati. In naravni zakon veleva: Ohrani zvestobo svoji narodnosti in svoji materinski govorici! Kakor vsak človek morajo tudi starši to upoštevati.

Če bi starši ukazali otroku: Lagaj se! Pojdi krasit! Kradi! Nečistuj! itd., jih otrok ne sme ubogati. Starši se morajo držati moralnega reda.

S kakšno pravico bi starši smeli uničevati svoj narod in svojo narodnost in svojo materinsko govorico, ki je vsem narodom nekaj svetega?

Kar je proti moralnemu redu, to tudi staršem ni dovoljeno. In proti moralnemu redu je uničevanje lastne narodnosti.

Bosa je ta, da naj se v imenu pravice staršev zdaj uničuje naša narodnost! To je nemoralno in zato tudi staršem ni dovoljeno.

Skrivnosti rimskih katakomb

(Nadaljevanje s 3. str.)

naročil vatikanskemu intendantu, monsignorju Ludoviku Kaasu, naj poišče za umrlega cerkvenega kneza grobnico v podzemskih jamah Vatikana. Ko so odkopali primerno kamnito vdolbino, se je začela zemlja drobiti. Eden od »sapietrinov«, kot se imenujejo vatikanski delavci, je začel s krampom odstranjevati trhlo zidovje, pa je naenkrat opazil, da zid nenavadno odmeva, kot da je za njim votel prostor. Odkritje je takoj naznanil in nemudoma so prebili zid, ki leži točno pod Andrejevimi stebrom v cerkvi sv. Petra.

S tem so odprli pot v podzemskie prostore, v katere očitno že mnogo stoletij ni stopila človeška noga. Hodnik je najprej vodil v obokan prostor, ki je bil poln strohnih sarkofagov iz 2. stoletja po Kristusu. Šest nadaljnjih prav tako obokanih kleti je bilo skoraj popolnoma napolnjene z zemljo. Ko so prst odstranili, so začudeno ugotovili, da je pod dozdam znanim podzemskim svetom pod cerkvijo sv. Petra še drugo mesto mrtvih neiztute razsežnosti. Izkopavanja so pa vedno težja, zakaj arhitekti renesanse niso zadosti za-

varovali opornih stebrov mogočne bazilike. Zato so lahko le z največjo previdnostjo prodirali korak za korakom v prostore, v katerih so našli mučeniki preganjanega krščanstva svoje zadnje počivališče.

Zanimivo je, da je sredi krščanskega sveta tudi antično pogansko mesto mrtvih. Spreminjanje grobišč so imeli po starem izročilu za oskrumbo in zato se kristjani niso dotaknili pokopališč poganskih rimskih meščanov. Najdba teh starih poganskih grobnic dokazuje, da so Petra križali v bližini Neronovega cirkusa. Cesar Konstantin je postavil svojo baziliko očitno ravno nad tem poganskim mestom mrtvih in na pobočju vatikanskega griča, torej na stavbno-tehnično neugodnem kraju, pač zato, ker je hotel imeti stolnico nad grobom apostolskega kneza.

Grobnica apostolskega Petra sama je široka le nekaj metrov. V njej je granitna kocka, preperela in gladka, očitno od tega, ker so jo pobožni verniki poljubovali. Podzemski Rim je s tem razkril eno svojih največjih skrivnosti. Mogoče čakajo v tem podzemskem mestu na odkritje še druge uganke preteklosti.

Preglejte traktorske priklopnike

Iz dneva v dan beremo v časopisih o nesrečah, ki se zgodijo pri delu s traktorjem. Najbolj pogosto se prekucne traktor in pokoplje pod seboj vozača ali sovozača na priklopniku. Zal se je večina bralcev takih vesti že tako navadila, da jih komaj še smatra vredne branja. Nesrečo in tragične posledice vzamejo na znanje z lahkomišelnostjo opazko, češ saj je bil vozač sam kriv nesreče. »Naj bi bolj pazil, pa bi do nesreče ne prišlo«, si navadno misli vsak.

Redki so tisti, ki ob branju takih vesti o nesrečah s traktorji še pomislijo, da se tudi njim lahko kaj podobnega pripeti. Dasi ravno je pri večini nesreč res vozač sam kriv, le drži, da se je premalo zavedal nevarnosti in premalo upošteval predpise ali brezskrbno upravljaval traktor. Časopisi in radio so že pogosto opozarjali na nesreče, ki se lahko pripetijo, kadar uporabljate traktor kot vlečni stroj.

Nihče naj ne podcenjuje nevarnosti voženj s traktorjem in meni, da obvlada vozilo v vsakem položaju! Traktor je v primerjavi s tovorom, ki je naložen na priklopniku, absolutno lahek. Če zavore priklopnika niso v redu, če ne sedi na priklopniku zavirač ali če vozač traktorja podcenjuje pri vožnji navzdol silo naloženega priklopnika in tega ne zavre pravočasno, je možnost nesreče že zelo velika. Pri tem je treba še prav posebno paziti na priklopnike, dovoljene samo kmetijstvu in gozdarstvu, za katere ni treba imeti dopustnice oblasti in jih navadno nalagajo

Zatirajte škodljivce

Kdo ve, če se ljudje zavedajo, kolikšnega pomena je pokončavanje rastlinskih in živalskih škodljivcev?

Leta 1947, ko je gladovalo tudi veliko ljudi v Avstriji, je uničil n. pr. samo žitni žužek 33 milijonov ton krušnega žita. To je količina, s katero bi se moglo preživeti 150 milijonov ljudi eno leto. Gledano v mednarodnem povprečju, je še dandanes skoraj vsako peto skladišče žita okuženo z žitnimi žužki ali kakimi drugimi škodljivci.

Znanost pa je vendarle dosegla v boju proti živalskim škodljivcem že velike uspehe. Kako važen je ta boj in v kakšni obliki so vplivali ti škodljivci na vso zgodovino človeštva, je kaj zanimivo vprašanje. Pomudimo se nekoliko ob tem.

Nauk o škodljivcih in borba proti njim sta mnogo pridobila od čiste znanosti, ki ju je utemeljila. Odločilno vlogo pri tem je igrala tudi biologija, s pomočjo katere so številni znanstveniki spoznali svojo življenjsko nalogo: zatirati škodljivce in spoznavati njihove lastnosti. Botrovali sta tudi ekologija, nauk o sosednjih odnosih, in fiziologija učinkovanja strupov na mrčes in škodljive glodalce. Kar se je pri zatiranju škodljivcev v praksi izkazalo za važno in kar je potem ugotovila znanost v tem pogledu, je vse enako velikega pomena kot izsledki čiste znanosti.

S tem, da so našli sredstva za zatiranje škodljivcev, so v zadnjih letih mogli rešiti marsikatero kulturno dragocenost, kot n. pr. nenadomestljive lesene kipe, ki so jih napadle anobije. Če beremo danes, da ogrožajo v Italiji mravlje knjižnice, nas ta vest ne pretrese, ker vemo, da se dandanes že znamo ubraniti teh napadov. Mnogo kulturnih vrednosti pa je šlo v izgubo svojčas, ko še nismo poznali sredstev, s katerimi bi mogli nastopiti proti takim sovražnikom.

Poglejmo, kako je bilo njega dni! Znani slikar Albrecht Dürer je zbolel, ker ga je na nekem potovanju po Italiji pičila neka žuželka, okužena z bacili malarije. Skladatelj Franz Schubert ni mogel zaključiti svojega umetniškega poslanstva, ker je umrl star komaj 31 let na posledicah pika neke uši, okužene z bacili pegavice. Tudi princ Evgen je leta 1717 zbolel na pegavici, ker ga je pičila uš. Takih in podobnih primerov iz zgodovine bi se dalo navesti še in še. Dandanes pa je samo ob sebi umevno, da kmetovalec sam spozna in zatira razne škodljivce. V kmetijskih in strokovnih šolah polagajo veliko važnost tudi na obširno znanje o rastlinah in živalskih škodljivcih. Če varujemo svoje kulture pred raznimi škodljivci, namreč ne koristimo le sebi, temveč tudi vsemu narodnemu gospodarstvu.

prekomerno, čeprav večinoma nimajo niti potrebnih zavor.

Zavoljo tega ponavljamo danes spet nekaj predpisov glede opreme takih traktorskih priklopnikov.

Pri od oblasti dopuščenih priklopnikih morajo biti:

Zadaj tabla v velikosti 15×20 cm z napisom »16 km«. Zavore, ki zadoščajo potrebam, sedež za zavirača z oporniki za noge, naslanjač, zaščitni drog, če ni zavornega vzvoda na vlečnih vilicah. Osebe se sme voziti le v območju 10 km in le take, ki pripadajo obratu. Z vozačem vred jih sme biti le 10, a ne na enosnih priklopnikih. 2 trioglati rdeči refleksstekli in 1 belo zasenčeno lučko. Ako je priklopnik širši od traktorja, spredaj na priklopniku

Kmečko dvorišče v aprilu

Živahno je okoli hišnega praga. Perutnina se zgodaj drenja pred vrati in opreza na vsak korak gospodinje. Živahno čivkajo piščanci, ki prihajajo iz umetnih valilnikov, oglašajo se izpod koklje, ki jih vali doma ali pa jih že vodi po dvorišču in okoli hiše.

Ali bodo vsi dorasli? Skrbeti moramo, da ne bodo zamrli, da se bodo razvili v čvrste živali in nam tedaj dajali, česar od njih pričakujemo.

In vendar propade vsako leto toliko piščancev! Pobero jih živali, pa tudi mačke in psi in pogine jih mnogo zaradi napačne nege ali nepravilne prehrane.

Tudi za piščance, ki jih že vodi koklja, moramo skrbeti! Koklja ne zmore vsega. Zlasti ne, ker se je zaradi službe človeku odmaknila naravi. Materinski nagon se je izbrusil in ne more biti kos vsemu, kar potrebuje kokljina številna družina. Pomagati ji moramo, da bo lažje branila svoj drobiž pred raznimi nevarnostmi, omogočiti ji moramo, da bo svoje male lahko grela, predvsem, kadar je vetrovno in so noči mrzle in dajati ji moramo dovolj primerne piče, da ji bo drobila za male, vedno lačne kljunčke.

Našim gospodinjam

Ko hodim po trgu in opazujem, kaj kupujejo gospodinje, le redko naletim na katero, ki bi se ustavila ob špinaci. Vso letošnjo zimo jo je bilo dovolj na našem trgu in je pri skrbni gospodinjici velikokrat pestrila enolični zimski jedilnik. Pravim pri skrbni, ker prav špinaca pri nas ni tako udomačena, kot bi morala biti zaradi svoje visoke vrednosti v prehrani.

Špinaca je bogata rudninskih snovi, ki so potrebne za gradnjo okostja. Vsebuje najvažnejšo hranilno snov, beljakovino, ki je potrebna za gradnjo našega telesa. Kri, meso, prebavni sokovi, možgani, vse to je pretežno iz beljakovin. Vitamini, ki omogočajo vse delovanje v telesu, so močno zastopani v špinaci. Kako pogosta je pri otrocih bolezen rahitis, mehke kosti, bledica, slabokrvnost! Matere, nikar se ne bojte dati otrokom špinacnega soka že v tretjem mesecu. Na maslu pripravljena špinaca naj bo najboljše slaščica otroku v prvem letu. Špinaca vsebuje veliko lužnin, ki pospešujejo prebavo, daje pa nam skozi vse leto zelenjavno jed, ki jo lahko pripravimo na več načinov. Naj navedemo nekatere:

Ocvrta špinaca

10 dkg velikih špinacnih listov. Testo za cvrenje: 20 dkg moke, 3 dl mleka, 1 žlica olja, sol, 2 jajci, maščoba za cvrenje.

Špinaco operemo in osušimo. 2 — 3 liste položimo drugega vrh drugega, primeamo za stebila, jih povaljamo v testo in ocvremo. Za testo zmešamo moko in mleko, pridamo olje, sol, rumenjaka in ob koncu trd sneg iz obeh beljakov.

Špinacna potica

je malo poznana, zelo izdatna samostojna jed. Naredimo omleto brez sladkorja. Kuhani, dobro sesekljeni špinaci primešamo smetano in 1 jajček. V pomazano kozico polagamo omleto drugo na drugo, vsako pa namažemo s pripravljenim nadevom. Nazadnje jo še oblijemo s smetano ali mlekom in pečemo 15 do 20 minut. Pečeno razrežemo in še toplo postrežemo.

dve beli refleksstekli. Zanesljiva priklopna naprava, zaščitne verige, zagozde za podlaganje, spoznavalni znaki.

Pri priklopnikih, ki ne potrebujejo priprave:

Tablica v velikosti 15×20 cm z napisom »9 km« zadaj, prav tako zadaj dve trikotni rdeči refleksi stekli. Ako je priklopnik širši od traktorja, tudi spredaj dve beli refleksi luči. V megli ali v temi na levi strani priklopnika svetilka. Največja dopustna širina 2,35 m, višina 3,80 m, dolžina 11 m. Prevoz oseb je na takih priklopnikih prepovedan. Tudi zavirač ne sme sedeti na njem. Na vsak način so potrebne zagozde za podlaganje koles.

Skrbimo za snago! Pišče, ki je umazano, blatno ali celo mokro, ne uspeva. Zlasti mokrota zelo škoduje. Piščanci, ki prezebajo, se ne razvijajo in včasih docela zastanejo v rasti. Če hočemo imeti zdrav in lep mladi kokoški rod, tedaj mu nudimo sonca, zraka, toplote, prave nege in pravo hrano in dobro nam bo uspeval.

Prehrana in nesnost kokoši

Za dobro nesnost potrebuje kokoš na dan:

5 dkg znate krme, razen rži, ali 8 dkg otrobov;

2 dkg beljakovinaste krme;

10 dkg mehke krme (krompirja, zelenjave ali podobnih kuhinjskih odpadkov).

Razen krme mora imeti kokoš vedno dovolj sveže vode.

Kokoš nese okrog 2 leti in znese:

pri dobri prehrani 150 — 200 jajc na leto, pri manj dobri prehrani 100 — 150 jajc na leto,

pri slabši prehrani 70 — 100 jajca na leto.

Nadeta špinaca

½ kg mlade špinace, slan krop. Nadev: 3 žemlje, 1 svinjski možgani, 2 jajci, malo maščobe, sesekljana čebula, 1 žlička sesekljanega zelenega peteršilja, sol, poper, maščoba, ¼ l juhe.

Velike liste špinace operemo, prelijemo s slanim kropom in pustimo pokrite 2 minuti, nakar jih odcedimo. Nato 4 liste špinace zložimo drugega vrh drugega, namažemo z nadevom in zvijemo. Zvitke položimo v namazano kozico, polijemo z vročo juho in dušimo 20 minut. Poleg serviramo krompir in solato.

Nadev: V masti prepražimo sesekljan čebulo in možgane, ki smo jim odstranili kožico in jih sesekljali, dodamo v mleku namočene in dobro ožete žemlje, žvrkljana jajca in vse prepražimo. V to zamešamo še zelen peteršilj, osolimo in popramo.

Špinacni žličniki

40 dkg moke, 2 jajci, 3 dl vode ali mleka, 20 dkg špinace, 5 dkg surovega masla, drobtine.

Iz moke, vode ali mleka, soli in jajc naredimo testo. Vanj zamešamo dobro odcedeno, sesekljan surovo špinaco. Iz tega oblikujemo z moko žlico žličnike. Zakuhamo jih v slan krop. Vro naj počasi, približno 10 minut. Kuhane odcedimo, polijemo z vročo vodo, jih ponovno odcedimo in zabelimo z drobtinami, ki smo jih zarumenili na surovem maslu.

Drobni nasveti

Kadar mešamo moko s tekočino, z vodo ali mlekom, se rade naredo grudice. To preprečimo, če še suhi moki primešamo nekaj zrn soli. Prav tako lepše umešamo kakav, če mu dodamo sladkor.

Osušeni sir postane zopet mehek, če ga položimo za nekaj časa v sveže mleko.

Od kosti je juha rada kalna. To preprečimo in damo juhi boljši okus, če kosti prej prepražimo na prav majhni količini masti.

S slabim pranjem, posebno z nezadostnim izpranjem dosežemo, da postane perilo sivkasto. Belino mu vrnemo s temle postopkom: skrbno oprano belo perilo do čistega izperemo. Zadnji vodi za izpiranje primešamo ¼ litra čistega špirta (ne gorilnega) in 10 g čistega terpentinovnega olja. V tej vodi pustimo perilo čez noč. Zjutraj ga dobro premencamo in nato izperemo v čisti vodi, ožmemo in obesimo na sonce.

Gospodarske vesti

Iz uradnih (kanadskih) statistik je razvidno, da so se povečale zaloge pšenice štirih držav, ki izvažajo pšenico, v času od februarja 1958 do letošnjega februarja za 22 odstotkov. Samo Kanadi se je posrečilo v omenjenem letu nekoliko zmanjšati zaloge pšenice. Po kanadski statistiki znašajo zaloge pšenice v štirih velikih izvoznih državah sedaj 2 milijardi 400 milijonov bušljev.

Zapadnonemški minister za gospodarstvo je izjavil v Milanu italijanskim industrijalcem, da dejanskih proizvodnih kriz ni niti v Zapadni Nemčiji niti v kaki drugi zapadnoevropski državi. Evropske države so sedaj, ko je pretirano dviganje proizvodnje zadnjih let končano, v obdobju ustalitve. Nadalje je odobral svobodno tekmovanje tako v državnem kot mednarodnem trgovanju in v zvezi s tem ostro napadel kartele. Po njegovem mnenju ni vzroka, ki bi mogel opravičiti kakšne izredne ukrepe, kot n. pr. zvišanje carin za uvoženo blago.

Velesejem, ki so ga odprli 4. aprila v Lyonu v Franciji, je prva tovrstna prireditel v Franciji po ustanovitvi Evropske gospodarske skupnosti. Udeležili se ga bodo razstavljalci iz 27 držav. Temu velesejmu pripisujejo v Parizu velik pomen, ker bo nekak barometer za francosko konkurenčno zmoglost nasproti drugim partnerjem Evropske gospodarske skupnosti.

Največje posestvo na svetu je menjalo lastnika. To posestvo leži na meji med ameriškima državama Kalifornijo in Nevado, meri pa nič manj kot 520.000 ha. Seveda ni vse rodovitna zemlja. Mnogo je planin, močvirij in puščave. Zato tudi prodajna cena ni bila ravno visoka: kupec je odštél vsega dva in pol milijona dolarjev.

Gospodarski razvoj držav Evropskega skupnega trga v lanskem letu

(AI) — Upravni svet Evropskega skupnega tržišča je objavil pregled o gospodarskem razvoju držav članic v letu 1958. Iz njega je razvidno, da je industrijska izdelava vse leto stala na višini, katero je dosegla v prvih mesecih tega leta, na splošno pa povsod nad višino v letu 1957. Jesenski zagon je bil običajen, razen v Franciji, kjer so zastoj zakrivil politični dogodki.

Najvažnejše stvari v posameznih državah so bile naslednje:

Italija: povečanje izvoza potrošnih dobrin je dalo novega zagona gospodarski dejavnosti. Francija: upadek notranjega povpraševanja je delno spremenil indu-

Električne krušne peči, pralne stroje na ročni in motorni pogon, molzne stroje in stroje za posnemanje mleka, štedilnike ALFA, hišne peči vseh velikosti, kotle za kuhanje perila, gospodarske stroje vseh vrst, živalne stroje, kolesa in vse nadomestne dele boste kupili vedno najceneje v trgovini

JOHAN LOMŠEK

ZAGORJE—ŠT. LIPŠ. P. Eberndorf

Na zahtevo ugodni plačilni pogoji, ceniki zastoj

strijsko izdelavo. Nemčija: povečal se je razpoložljivi kapital za naložbe, narasla je prodaja trajnih potrošnih dobrin ter stavbnih potrebščin. Benelux: povečanje na istih področjih, toda predvsem zaradi povpraševanja iz tujine. Znatne težave pa so nastopile v železarski in tekstilni industriji tako v Nemčiji, kakor v državah Beneluxa.

Ustalitev cen potrošnim dobrinam v vsej skupnosti je posledica znižanja cen uvoženim izdelkom in živežu, do česar je prišlo zaradi lanske splošne obilne žetve. Povprečno večanje plač je bilo počasno, če ga primerjamo s prejšnjimi leti, in narasla je težnja po varčevanju.

„Vera in dom“ — 4. številka

»O Veliki noči ni kraja za malodušnost in otožnost in obup in greh. Bežite, sile našega tlačenja, že se dviga izza obzorja svetla zarja našega vstajenja: Kristus je vstal! Aleluja!« Tako je zapisal L. K. v svojem uvodniku v velikonočni številki, ko razmišlja o narodu-trpinu z željo, da mu vstane glasnik, ki bi zaklical preko domov in vasi in dolin: »Čemu se skrivati, čemu se bati? Stresi pepel s temena, ti borni narod moj, pepelni dan ni dan več tvoj, tvoj je vstajenja dan!«

»Nezasedena miza« je velikonočna zgodba, v kateri pisatelj prikazuje molčečo Cerkv v Rusiji.

Mira nam tokrat kramlja o strelcih ter življenju, ki polje pod Dobračem.

Pisatelj črtice »Dedek se je vrnil« se je poglobil v dušo vračajočega se rojaka, ki je zapustil zagrenjen dom, da bi pozabil v tujini, kar so mu prizadeli domači. Star in nadložen se vrača domov, duša na novo zaživi ob pogledu na brstenje in bujno lepoto pomladanske narave ter ob srečanju s svojo vnukinjo.

Blaž Zaplaznik nadaljuje svojo povest »Marijine gore« ter nas povede tokrat v starodavni Oglej z mogočno baziliko.

Dr. Pavle Zablatnik nam opisuje v zadnji številki »Vere in doma« običaje ob smrti. Kakor se človek že od nekdaj boji mrliča in dotike z njim, tako tudi od nekdaj veruje v posebno čarobno moč, ki izhaja prav iz dotike z mrličem.

Star pregovor pravi: »Kakor si postelješ, tako boš ležal.« Ta življenjska resnica velja še prav posebno za mlade zakonce, katerim je namenjen članek dr. Antona Trstenjaka pod naslovom »Mož in žena«.

O slovenski knjigi v letu 1958 poroča Martin Jevnikar. V tej številki je obdelano podrobno in pregledno pesništvo.

Pesmi Antona Kuchlinga, Milke Hartmanove in Obdruvskega nudijo tudi tokrat mnogo za duha in srce, zanke in uganke pa mnogo razvedrila.

„Pasijon“ v Celovcu

Na belo nedeljo, 5. aprila, je gostovala v Celovcu igralska družina iz Globasnice. Velika Kolpingova dvorana je bila do zadnjega kotička zasedena. Iz vseh krajev Koroške so prihiteli ljudje, da si ogledajo »Pasijon«. Kar zdelo se je, da ljudje pogrešajo te verske igre, tega najbolj pretresljivega misterija, ki so ga že v preteklih stoletjih uprizorjali po naših krajih, pa so pod silo razmer potem opustili to igro. Saj imamo prav krajevno vezane »Pasijone«. Tako n. pr. so na Gozdanjah uprizorjali »Pasijon«, ki ga je priredil Drabosnjak. V Železni Kapli so imeli tudi svoj »Pasijon«, ki je še starejši kot prejšnji.

Pri vsaki uprizoritvi pasijonske igre so težave. Na odru naj bi prikazali dogodke, ki so za vsakega kristjana sveti, ki so tako rekoč središče in temelj njegove vere. Zato je upravičena bojazen, da bo tak pasijon le preveč igra, namenjena razvedrilu, ne pa misterij (»mysterium« je latinska beseda za skrivnost), ki naj bi predložil verne- mu človeku versko skrivnost, mu jo skušal pokazati, mu skušal pomagati, da jo bo bolje razumel oziroma sodoživljal. Zato je potrebno, da se igralci res vžive v svoje vloge, da ne skušajo samo igrati, ampak v svetem spoštovanju podajati posamezne vloge. Zato je nujno potrebno, da so igralci sami res verni, da morejo tako pasijon ne samo igrati, ampak ga »verno« podajati.

Globaški igralci so se potrudili v vsakem oziru, da bi bili kos svoji nalogi. Pri izbiri igralcev kakor tudi oblek se jim je posrečilo, da so izbrali posameznim osebam od-

govarjajoče; pri izbiri teksta pa bi bilo morda bolje, če bi vzeli kak drug tekst, ki bi bil morebiti lažji, a bi zato bolj nazorno pokazal, kako raste dejanje, kako doseže višek in bi v tem slučaju ljudi še bolj prevzel. Nekateri prizori so bili zaradi teksta nekam razvlečeni in so zato malo motili.

Svoje vloge so pa igralci res lepo podali. Posebno dobro je bil prikazan Kristus, da si je to izmed vseh vlog najtežja. Pa tudi drugi igralci so se potrudili in vsak na svoj način skušali podati značaje posameznih oseb. Bilo bi preveč, če bi hoteli naštevati posamezne igralce, ker bi bilo težko soditi, kateri je bolje igral. Brez nevoščljivosti je treba priznati, da je prav vsak igralec po svojih močeh storil vse, da bi podal svojo vlogo čim boljše. Tudi kulise in pa razsvetljava so precej pripomogle do tako lepega uspeha.

Ta prireditve je na vsak način lepa manifestacija vernosti in zvestobe našega ljudstva. Pohvalno bi bilo treba tudi omeniti discipliniranost gledalcev, ki so v svetem molku sledili posameznim prizorom. Tako posebno pri »zadnji večerji«, prizoru na Oljski gori, pred Pilatom in pa na Kalvariji.

Med odmori so radiški pevci tudi dvakrat zapeli. V ostalih odmori pa je bilo slišati petje, posneto na magnetofonski trak. In prav tu bi se dalo še bolj povezati igralce in gledalce, namreč v tem, da bi med odmori vse ljudstvo pelo primerne pesmi. Saj je bila ravno v tem posebna le-

pota starodavnih slovenskih pasijonov na prostem, da je ljudstvo dobesedno spremljalo Kristusa, mu sledilo na križevem potu. V uprizoritvi v dvorani je to nemogoče. Pač pa bi se lahko ob skupni pesmi pripravi gledalci na prihodnji prizor oziroma bi si še enkrat predložili pravkar minulega. S tem bi bila dana povezanost med »igralci na odru« in med »igralci v dvorani«. Vsi bi bili sodelujoči pri pasijonu. Premosteni bi bili tudi pogosti in deloma daljši odmori, ki so zaradi sprememb odra nujno potrebni. Pri odmori se je pokazala resnost naših ljudi: nikjer glasnega govorjenja, nikjer smeha; vsi so še živeli pod vtisom pravkar doživetega dejanja. Prav za to bi bila skupna pesem še bolj umestna.

Zares smo Globašanom hvaležni, da so nam pripravili to lepo doživetje. Naj bi v prihodnjih letih skušali še bolj izpopolniti svoj »Pasijon« in z njim poživiti stoletno tradicijo našega ljudstva.

Vaško znamenje

Belo znamenje na vasi, drobna lučka v njem gori, pred Marijino podobo šopek belih rož duhti.

Tam okrog je zemlja sveta, upanja, tolažbe kraj. Vzdihi, ki tjakaj se zateka, tam se spremeni v smehljaj.

Božji Materi posveča vse imetje verna vas; zlato polje ji izroča v varstvo svoj pšenični klas.

Nanjo se pogled obrača, kadar gre na tuje kdo, ob vrnitvi jo pozdravlja, k Njej prihaja po slovo.

Žalostnim solze otira, bolne zdravi in kreпча v belem znamenju na vasi zemlje in nebes Gospa.

Škratje niso hudobni. Včasih se iz koga brez škode ponorčujejo, a če je v stiski in zares brez greha, mu še pomagajo. Samo škoda, da je v sili marsikdo, zares brez greha pa malokdo in se zato tako redkokdaj čuje o škratovski dobroti in pomoči. Menda se prav zato škratje ljudi ogibljejo, da jih skoraj nihče ne vidi.

Le škrat Nered se ljudi nič ne ogiblje in jih celo išče. A ta ni dober in če le more, jim napravi škodo. Marsikdo je zaradi njega že postal revež ali pa prišel ob zdravje in življenje.

Nikomur ne prizanese. Od berača do kralja oprezuje okoli vsakogar in išče prilike, da bi mu kaj zagodel. Gibčen in hiter je, da v eni uri pretakne vse hiše v sto vaseh ali v desetih mestih. Ne smili se mu ne otrok ne odrasli, ne gospodar ne gospodinja, ne ubogi posel.

Prišel je zgodaj spomladi, takrat ko je cena najvišja, trgovec iz mesta v vas krompir kupovat. Pametni gospodarji so ga bili že zdavnaj prebrali in premerili, da so vedeli, koliko ga morajo obdržati za seme, koliko za živino in družino in koliko ga lahko še prodajo. Tudi če so ga imeli v jamah na polju in ne v kletih, so ga bili že izkopali, ker je bilo vreme lepo. Zgodaj spomladi v mestu navadno krompirja manjka, ko ga pa kmetje posadijo, pripeljejo vsi ostanke na trg in cena pade.

Trgovec se je s pametnimi gospodarji pogodil, jim dal aro in naročil, naj pripeljejo čez dva dni krompir do desetih dopoldne na postajo. Janez Mečkov se je tudi polakomnil dobre cene, pa še ni vedel, koliko krompirja lahko proda. Trgovec je dejal, da bo prevzel še njegovega, če ga bo pravi čas pripeljal na postajo, are mu pa ni dal, ker se nanj ni mogel zanašati.

Janez Mečkov je krompir izkopal in prebiral, a ko so ga drugi odpeljali že na postajo, je on šele iskal desk, da zakrije strgano dno pri košu. Krompir prevažajo navadno v onih velikih banjastih koših, ki jih imajo za gnoj voziti. Seveda koše dobro operejo, samo Janez Mečkov je svojega slabo. Nazadnje je imel vendar srečno naloženo in odpeljal je.

Škrat Nered je imel tega Janeza še posebno na muhi. Obesil se je brž na zavoro pod vozom in izbil iz nje presu-

šene zagozde. V klancu je hotel Janez Mečkov voz zavreti, prazne zavore pa niso prijele; voz je zagnalo navzdol in s ceste, kjer se je prevrnil. Že tako se je mudilo in Janez je moral še krompir pobirati. Drugi so se že s praznimi vozmi in z denarjem vračali. Pomagali so mu, a ko je nazadnje vendarle pripeljal na postajo, je imel trgovec vagone že naložene, stehane in pripravljene, da jih vzame prvi vlak.

Janez je prosil, naj prevzame še njegov krompir, trgovec je pa dejal, da ne more, kjer je že prepozno. Janez je še moledoval in sitnari, da mu je trgovec

ložili na voz in žena je vprašala moža, ali je vse dobro preštel in izračunal, koliko roba velja, da bo vedel prodajati. Mož je dejal: »Kaj bom štel in računal, saj vem, koliko sem denarja izdal!«

Prišel je iz Trsta in se pohvalil ženi, da mu je že prva kupčija vrgla deset goldinarjev čistega. Deset goldinarjev je bilo kaj in izplačalo se je delati zanje. Pa je žena čez nekaj časa vprašala, ali je računal domače tri prašiče zraven. »Jej, kaj so bili tudi domači trije zraven?« se je začudil trgovec novinec.

Takrat pri prašičji kupčiji niso tako prodajali v Trstu kilo za kilo kakor da-

trolejsko svetilko na ognjišče, kjer je tlelo oglje.

»Kaj se tako jezite, mati?« se je oglašil zdaj škrat Nered z mize.

»Čakaj, ti pokažem, nesnaga grda,« reče Katra in udari s pestjo po njem.

Škrat Nered je bil bolj učen. Odskočil je in Katra je udarila po nožu, ki je ležal z ostrino navzgor na mizi. Zbolelo jo je, a ta hip je zapazila, kakšen plamen je povsod po ognjišču in po tleh od razlitega petroleja. Stekla je ven po vodo, ki je v kuhinji ni ne kaplje. Pri tem se je pred na pol pokrito greznico spoteknila ob motiko na tleh, se prekucnila z glavo navzdol v greznico in se v njej zadušila. Samo njeni podplati so iz greznice moleli. Škrat Nered je še zaplesal po njih, ko se je plamen pokazal na strehi, potem izginil drugam svoje hudobije uganjat. Ljudje so prihiteli gasiti in šele ko so ogenj udušili, so našli Katro.

Če bi človek popisal samo to, kar napravi škrat Nered v enem letu v eni sami vasi, bi napisal sedem debelih bukev. Koliko pa po vsem svetu napravi, se še misliti in izračunati ne dá.

Pripovedujejo o ministru, ki je šel na zborovanje imenitnih gospodov, pa mu je škrat Nered zamenjal pripravljeni govor z drugim, ki je bil sestavljen za kmetijsko razstavo. In minister je čital o množici prekrasne pitane živine. Pripovedujejo o zdravnikih, ki so pozabili škarje ali nože v trebuih bolnikov, o odvetnikih, ki so velike pravde izgubili, ker je škrat Nered na važnih listinah sedel, in o avtomobilistih, ki so prišli ob zdrave ude ali celo ob življenje, ker je škrat Nered izpustil sapo iz pnevmatike. Pa pripovedujejo, da je bilo tudi že strašno dosti joka, ker je škrat Nered zašel v predale, kjer imajo otroci svoje stvari spravljene.

Vendar naj bo škrat Nered nagajiv in hudoben, kolikor hoče, strahu ni treba imeti pred njim. Stara mati naše stare matere je vedela zoper njega dober zgovor. Kdor vidi, da kje čepi škrat Nered, naj reče hitro: »Beži, beži, škrat Nered, da pospravimo vsako ped!«

Če potem zmerom res še pospravimo, denemo vsako stvar na svoje mesto, stori- mo vse pravi čas in kakor je prav, dobi zagovor tako moč, da ne more škrat človeku do živega in naj oprezuje okrog nje- ga, kolikor hoče.

ŠKRAT NERED

nazadnje naravnost povedal, da se nista sploh nič gotovega domenila in se tudi ne utegne z mečkalasto šemo zgovarjati.

Ni kazalo Janezu drugače, kakor s krompirjem spet nazaj. Slabe volje je bil in konje je podil. Škrat Nered je pa dejal, kaj se boš nad konji znašal, ko si sam kriv! Skočil je na svoro pod košem in izpodmeknil deske, ki so pokrivale strgano dno. Krompir se je začel usipavati na cesto in kolikor laže je bilo, toliko laže so tekli konji. Janez Mečkov ni spotoma nič zapazil in je šele doma videl, da nima ne krompirja ne denarja.

Koliko je moral potem zbadanja preslišati, da po novem več ne sadijo krompirja po njivah, ampak ga sejejo po cestah, pa da ga ni treba ne zakopavati ne podoravati in že prvi dan kar na vrhu obroditi. Tri nedelje se je od maše gredé vsa fara o tem menila.

Ampak tudi na trgovce se spravi škrat Nered.

Živel je na Blokah bogat gospodar, ki je začel z zaklanimi prašičji kupčevati v Trstu. Rekel je, da ga kupčija prav posebno veseli, pa ga je samo škrat Nered zapeljeval. Imel je prvkrat pripravljeno robo za Trst in zaklani prašičji so viseli čez noč pod kozolcem, da so v predpustnem mrazu zmrazili. Seveda jih je hlapec stražil, da jih ne bi prišla objedat žival ali krast tatje. Zjutraj navsezgodaj so jih na-

neš, ampak so se botali za cel voz vprek. Bločan jih je prodal prvemu, ki mu je obljubil nekaj več, kakor je sam zakupil. Da je še domačo robo pridejal, je pozabil. Deset goldinarjev je bilo res kaj denarja, ampak tri prašiče in še trud povrhu za deset goldinarjev je bilo vendarle strašno poceni. Pa ga ni izučilo! Kupčeval je toliko časa, da je prišel ob vse, a na Blokah pravijo še danes: Kdor za prašičji skače, si strga hlače!

Pol Trsta je pozidanega s samimi zgubami takih trgovcev, ki se jim je v kupčije silil škrat Nered!

Posebno hudo je škrat Nered zagodel Raskovčevi Katri. Sosea ji je spet dejala, naj vendar že popravi svoj plot, da ne bodo Katrine kokoši zmerom uhajale skozenj v škodo. Katra se je zadržala: »Tebi uhaja jezik skozi škrbine, meni pa kokoši skozi plot!«

Tako se ne govori. Sosea je bila po pravici užaljena in je dejala: »Katra, Katra, tebi bo še škrat Nered posvetil!«

Pa je že prežal škrat Nered v hiši. Katra je ometala razkurjeno peč, da bi vsadila kruh vanjo. Za njo je stala na stolici še zmerom odvezana vreča moke, ki je Katra ni bila pravi čas v shrambo nazaj spravila. Sunila je s koncem omela vanjo, da se je vreča prevrnila in moka vsula po tleh. »Zlo- dejevi škrat Nered!« se je razjezila Katra in zavihtela omelo, da je pri tem sklatila pe-

P * I * S * A * N * O * B * R * A * N * J * E

ANTON P. ČEHOV:

Žena brez predsodkov

Maksim Kuzmič Salutov je bil velik, širokopleč in postaven možak. Njegovo telesno gradnjo bi bili lahko z mirno vestjo imeli za atletsko. Imel je izredno moč: s prsti je mečkal dvajsetkopejske novce, ruval je mlada drevesa s koreninami, vzdigoval z zobmi težke uteži in prisegal, da ni na svetu človeka, ki bi mogel njega premagati v rokoborbi.

Vedno je bil priseben in napadalen: če je bil slabe volje, so ljudje pred njim prebledevali in se ga bali. Kadar jim je stiskal roke, so se močje in ženske zvijali od bolečin. Niste si mogli kaj, da ne bi poslušali njegovega sijajnega baritona, ki je preglašil vse. Ta človek je bil res pravo čudo moči! Nisem poznal nikogar, ki bi mu bil kos.

In ta pozornost vzbujajoča, orjaška moč, je splahnela v nič, se je klavirno polomila, brž, ko je Salutov Jeleni Gavrilovni podal ljubezensko izjavo: postal je rdeč in blede, zmrazilo ga je, ko se je odločil, da je iz sebe iztisnil »ljubim vas«, in vzdigniti ni mogel niti navadnega stola. Njegova velikanska sila se je razpršila in telo, polno moči, se je izpremenilo v prazno vrečo.

Svojo ljubezen ji je odkril šele pred kratkim. Njegov obraz je bil ves žalosten. Njegove sicer spretne gibčne noge so klec-nile in odpovedale svojo službo. Morda mislite, da se je bal košarice? Ne! Jeleni Gavrilovni ga je ljubila in komaj čakala na ženitno ponudbo. Mala, ljubka rjavolaska je bila vsak trenutek pripravljena reči dá! On jih je imel že čez trideset, ni pa imel nikake posebne zapolitve, zato je zaslužil le malo. Bil pa je lep fant, okreten in ne neumen. Nekoč, na nekem sprehodu z njo, je preskočil jarek, pred katerim bi odpovedal vsak čistokrvni Anglež! In tak človek naj ne bi bil vreden ljubezni?

Vedel je, da ga nekdo ljubi — o tem je bil prepričan. Trapila ga je le ena misel. Tista misel je izmučila njegove možgane, da je pobesnel, se zjokal, pokvarila mu je spanje, tek za jed in pijačo. Zastrupila mu je življenje. Medtem ko je svoji ljubi prisegal, je tista misel delovala in vrtala v sen-cih.

»Bodite moja žena,« je rekel Jeleni Gavrilovni, »ljubim vas nad vse!« Obenem pa si je mislil: Ali imam pravico, da postane njen mož? Ne, nimam pravice! Če bi vedela, kako preprostega rodu sem ali pa če bi jo kdo poučil o moji preteklosti, bi me morala oklofutati. Tista nesrečna, gnusna preteklost! Tako izobražena, preudarna ženska bi se me takoj odrekla, če bi le vedela, kakšen ptič sem!

Ko se mu je Jelena Gavrilovna vrgla na silne prsi in mu prisegla, da ga ljubi, se je

čutil srečnega; a tista pretekla misel je zastrupila vse.

Ko je prišel domov, se je ugriznil v ustnico in si mislil: Podlež sem! Če bi bil časten človek, bi ji povedal vse, vse! Preden sem ji povedal, da jo ljubim, bi ji bil moral zaupati svojo skrivnost! Tega pa nisem storil — zato sem podlež in lopov!

Starši Jelene Gavrilovne so bili sporo-ko sporazumni. Atlet jim je ugajal: bil je vljuden, uslužen in je kazal tudi kot uradnik mnogo upanja. Jelena Gavrilovna se je počutila kot v sedmih nebesih! Bila je srečna. Zato pa je bil mladi atlet strašno potrt! Misel, ki ga je mučila tudi vse do poroke. Poleg tega pa ga je pestil še neki prijatelj, ki je poznal njegovo preteklost in ga na ta račun spravil skoraj ob vso plačo. »Pova-bi me v kako dobro restavracijo na obed,« je rekel prijatelj, »sicer bom povedal vse... Razen tega mi pa posodi petindvajset rub-lev!«

Ubogi Maksim Kuzmič je shujšal. Lica so mu upadla, pesti so bile vedno manjše, zaradi nesrečne misli je zbolel. Če bi ne bilo ljubljenega dekleta, bi se bil že davno umoril. »Podlež in lopov sem!« si je mi-slil. »Še pred poroko se moram z njo po-razgovoriti! Naj me potem spodi!«

Toda do te izpovedi ni prišlo: ni imel poguma. Misel, da bi se moral ločiti od ljubljenice — je bila hujša kot vse dru-gje misli.

Poročni dan se je približal. Mlada člo-veka sta se vzela. Čestitali so jima in se ve-selili njune sreče. Ubogi Maksim Kuzmič je sprejemal čestitke, pil, plesal, se smejal, toda kljub vsemu je bil zelo nesrečen. »Jaz, govode, se bom že prisilil k izpovedi,« si je mislil. »Midva sva sicer poročena, pa še vedno ni prepozno! Še se lahko ločiva!«

In se je izpovedal... Ko so mlada dva pustili sama, sta zma-gala vest in dostojnost. Maksim Kuzmič se je približal tresoč se in blede svoji ženi, jo zgrabil za roko in začel: »Preden si bo-va popolnoma pripadala... se ti mo-ram... v nečem izpovedati!«

»Kaj ti je, Maksim? Tako si blede...! Ves dan si bil že tako blede in molčeč... Si bolan?«

»Moram ti vse priznati, Jelena. Sédiva. Moram te razočarati, zastrupiti svojo sre-čo. Kaj pa naj storim? Dolžnost v prvi vr-sti... Pripovedoval ti bom o svoji prete-klosti...«

Jelena Gavrilovna ga je debelo pogle-dala in se zasmejala. »No, pripoveduj že! Toda, prosim, hitro in ne tresi se tako.« Salutov je začel jecljaje pripovedovati. »Rojen sem bil v Tambovu... Moji star-ši so bili strašno revni... Povedal ti bom,

kakšen ptič sem... Hudovala se boš... Bil sem berač... Kot majhen deček sem na trgu prodajal jabolka...«

»Ti?«

»Da, moja ljuba, to pa še ni vse. Ko boš izvedela vse, boš tudi preklinjala.«

»Da, kaj pa?«

»Ko sem imel dvajset let, sem bil... Ah, oprostite mi! Ne odženi me od sebe! Bil sem... cirkuški klovn!«

»Ti — klovn?«

In Jelena je padla z otomane, poskoči-la in začela tekati sem in tja. Kaj se je zgo-dilo z njo? V sobi je odmevalo od njenega skoraj histeričnega smeha...

»Hahaha, ti si bil klovn, ti, Maksim? Dragi, pokaži mi kako umetniho! Dokaži mi, da govoriš resnico, hahaha!«

Skočila je k Salutovu in ga objela.

»Pokaži kaj, dragi, predragi!«

»Ti me zasmehuješ, nesrečnica. Zasme-huješ me!«

»Pokaži kaj! Ali morda znaš plesati po vrvi? Torej začni!«

IVAN CANKAR:

SESTRA LINA

ODLOMEK IZ »MOJEGA ŽIVLJENJA«

Navsezgodaj sem občutil in izkusil žen-sko zapeljivost ter njeno izdajasko hinav-ščino.

Mati je imela vrhan pehar suhih hrušk. Ali tisti pehar, posoda vseh sladkosti, je bil zaklenjen v ogromni omari. Če se spomnim nanjo, se mi zdi večja od marsi-katere srednje visoke hiše.

Sama sva bila v izbi s sestro Lino; po-gledala me je z zamišljenimi očmi in re-kla:

— Ko bi zdajle imela tisti pehar!

— Ko bi ga! — sem vzdihnil.

— Zakaj pa bi ga pač ne imela — je re-kla tiše, kakor tjavendan.

— Saj je omara zaklenjena, mati pa ima-jo ključ!

Pomislila je.

— Pa vendar bi ga lahko imela, tudi brez ključa!

Spreletelo me je čudno, kakor strah pred grehom; hkrati pa me je ščegetalo sladko od misli na vrhani pehar. Skočil sem z zapečka ter šel preiskavat omaro. Stala je počez v kotu in ni bila tesno pri-slonjena ob zid, tako da bi človek, če bi se »napravil majhnega«, zlezal zanj, s teža-vo res, ali zlezal bi. Jaz pa sam bil droban, da sem komaj razločil svojo senco.

Sestra je ostala na zapečku ter je gledala s sklonjeno glavo in s stisnjenimi ustnica-mi, roke uprte ob kolena.

— Zlezi zad! — je svetovala tiho. — Na-pravi se majhnega in se splazi hrbtoma! Tako sem storil in bil sem v temi: spre-letel me je občutek, da sem strahotno sam.

— Potrpi malo, da izpregledaš! — je sve-

tovala dalje. Ali še preden se mi je oko privadilo mraku, je šepnila strahoma.

— Beži!

V trenutku sem stal mrzel in trepetajoč sredi izbe. Nekdo je hodil s težkimi kora-ki po veži, nato je zakašljaj in šel.

— Zdaj pa naredi brž, kar misliš; zdaj je že vseeno! Zlezi zad; tam na oni strani, kjer je pehar, je en žebelj odnehal. Pote-gni ga ven in odsloni desko.

Storil sem brez misli in volje vse, kakor je ukazala. Če bi bila v tistem hipu rekla: — Pojdi na cesto in skoči pod voz! — bi bil šel ter skočil.

Odslonil sem desko, potipal pehar, zgra-bil pest hrušk ter jih stlačil v žep. Nato še eno in še tretjo, tako da sem imel oba že-pa nabasana. Ko sem spet prislonil desko ter se izvil izza omare, sem bil zasopel in poten. Šla sva s sestro za hišo, legla sva v travo kraj plota ter sva jedla. Ali nisva se spogledala ves čas in tudi smejala se nisva.

Tako sva se gostila dan za dnem, pod večer, ko so se drugi podili po »mesarje-vih kladah«, ko je bila mati pri sosedih, oče pa v krčmi. Občutek se je bil skoraj po-polnoma izgubil; že sva se smejala ter go-ovorila nebrzdano o svojem skitem početju.

Nekoč, v nedeljo po veliki maši, je od-klenila mati omaro ter se je čudoma začu-dila.

— Sama ne vem, kaj bi to bilo! Saj je bil vrhan pehar, da so dol drčale, zdaj pa je že kar do roba usahnul! Miši jih pač ne jedo, saj ni nobena oglodana!

(Konec na 8. strani)

JULES VERNE:

70

Potovanje na Luna*)

Res še ni minilo pol ure, ko je Barbicane dvignil glavo in pokazal Ardanu z algebrskimi znaki popisano stran; poseb-no vidna je bila zapletena formula.

— Iks sedi na ipsilonu, ki čepi na zed, ta pa jaha pi... je vzkliknil Michel Ar-dan in prasnul v smeh. In ti to razumeš, kapitan?

— Saj ne more biti bolj jasno.

— To pa, to, je rekel Michel. Tako ja-sno je ko beli dan, zato ne zahtevam no-benega pojasnila več.

— Večni burkež! je odvrnil Barbicane.

Zahotelo se ti je algebre, jo boš pa imel čez glavo!

— Rajši se dam obesiti!

— Da, je odgovoril Nicholl, ki je ogle-doval formulo s strokovnjaškim očesom, dobro si zadel, Barbicane. To je integral enačbe živih sil in prav nič ne dvomim, da nam bo dal pravilen rezultat.

— Ampak jaz bi rad kaj zapopadel! je vzkliknil Michel. Deset let Nichollovega življenja bi dal, če bi kaj razumel!

— Potem pa poslušaj, je povzel Barbica-ne. Polovica h dve manj h ničla na kva-drat, to je formula, s katero dobimo polo-vično variacijo žive sile.

— Lepo; in Nicholl ve, kaj to pomeni?

— Seveda, Michel, je odgovoril kapitan. Vsi ti znaki, ki se ti zdijo tako skrivnost-ni, govore tistemu, ki jih zna brati, sila jasen, umljiv in logičen jezik.

— In ti trdiš, Nicholl, je vprašal Michel, da boš s pomočjo teh hieroglifov, ki so bolj nerazumljivi kakor egiptovski ibisi, lahko izračunal, kakšno začetno hitrost je bilo treba dati krogli?

— Kajpada, je odgovoril Nicholl, in s to formulo ti bom celo vedno lahko izra-čunal njeno hitrost na katerikoli točki nje-ne poti.

— Častna beseda?

— Častna beseda.

— Torej si ravno tako prebrisan kakor predsednik?

— Ne, Michel. Težko plat naloge je re-šil že Barbicane; postavil je enačbo, ki upošteva vse činitelje naloge. Vse ostalo je samo vprašanje aritmetike, ki ne terja drugega kakor znanje štirih osnovnih pravil.

— Saj to je že presneto veliko, je odgo-voril Michel Ardan, ki se je v svojem živ-ljenju še pri vsakem seštevanju zmotil in je zato to osnovno pravilo takole defini-ral: »Trapasto razbijanje glave, ki daje ne-skončno različne rezultate.«

Barbicane pa je odgovoril, da bi Nicholl gotovo tudi našel to formulo, če bi le malo mislil.

— Ne vem, če je res tako gotovo, je de-

jal Nicholl, kajti čim bolj jo študiram, tem bolj čudovita se mi zdi!

— Zdaj pa poslušaj, je rekel Barbicane svojemu nevednemu tovarišu in videl boš, da imajo vse te črke svoj pomen.

— Poslušam, se je vdal Michel.

— Mali r, je dejal Barbicane, je razdalja med zemeljskim in luninim središčem, kaj-ti pri izračunavanju privlačnosti je tre-ba upoštevati središča teles.

— To razumem.

— p je polumer zemlje.

— p, polumer. Sprejeto.

— m je masa zemlje! m¹ masa lune. Tre-ba je namreč računati tudi maso privla-čujočih teles, ker je privlačnost sorazmer-na z maso.

— V redu.

— t predstavlja težnost, se pravi hitrost, ki jo doseže telo pri padcu na zemljo v eni sekundi. Je to jasno?

— Ko nebo brez oblakov! je odgovoril Michel.

— Potem sem označil z x spremenljivo razdaljo, ki loči izstrelak od središča zem-lje in z h hitrost izstrelka v tej razdalji.

— Dobro.

— In končno pomeni h⁰ v enačbi hitrost krogel pri izstopu iz ozračja.

— Tako je, je rekel Nicholl. Hitrost je bilo treba izračunati pri tisti točki, saj vemo, da je začetna hitrost enaka mate-matično trem polovicam hitrosti pri iz-stopu iz ozračja.

— To mi pa že ne gre več v glavo! je dejal Michel.

— In vendar je čisto preprosto, je rekel Barbicane.

— To pomeni, da je naša krogla na me-ji zemeljskega ozračja že izgubila tretjino svoje začetne hitrosti.

— Tolikó?

— Da, prijatelj moj, zaradi trenja ob zračne plasti. In čim hitreje je letela, tem večji je bil odpor zraka; saj to tudi razu-meš?

— Seveda razumem, je odgovoril Michel, čeprav se mi tvoji h ničla dve in h ničla na kvadrat motajo v glavi ko žbljvi v vreči.

— To je samo prvi vtis algebre, je po-vzel Barbicane. Zdaj pa, da se ti bo čisto zmešalo, bomo postavili za vse te izraze številke, se pravi izračunali bomo njihovo vrednost.

— Pa me zmešajta! je odgovoril Michel.

— Med temi postavkami so nekatere zna-ne, druge je pa treba izračunati.

— S temi drugimi bom jaz opravil, je rekel Nicholl.

— Poglejmo, je povzel Barbicane. p je polumer zemlje, ki je v zemljepisni ši-rini Floride, naše odhodne točke, enak 6,370.000 metrov. r je razdalja med ze-meljskim in luninim središčem, znaša 56 zemeljskih premerov, to je...

(Dalje prihodnjič)

Reja prašičev se še vedno izplača

Prašiči hitro rastejo in se razmnožujejo. Telesno so dozoreli — dorasli, ko so stari eno leto, četudi še vsako leto nekaj zra- stejo ali vsaj pridobijo na teži.

Dobra plemenska svinja more dati na leto celo dve gnezdi mladičev, saj je breja samo 3 mesece, tri tedne in tri dni. Mla- diči pa ostanejo pri svinji samo 6 do 7 tednov. Res ne bo dala drugo leto zopet dve gnezdi mladičev, ker ni stroj, — je živ organizem, ki za tako veliko delo potre- buje dovolj počitka in zadostno krmo. Smemo pa računati, da bo v dveh letih dala 3 gnezda mladičev in pri tem, ob za- dostnem krmiljenju ne bo utrpela prav no- bene škode na zdravju.

Odredila pa bo le 10 do 12 mladičev. Pri tolikem številu je le 10 dobro razvi- tih, enakih, dva pa nekoliko manjša, ker sta bila pri zadnjih seskih, v katerih je vselej malo mleka in še vsak teden vedno manj. Če jih ne rabimo za dom, tedaj jih prodamo, čim so stari 6 tednov, saj do te starosti morajo znati že vse jesti in so že odstavljene. Če pa je žival dala dve gnezdi mladičev v enem letu, je tem večja izbira dobrega plemenskega naraščaja in dohodek tudi večji.

Tudi cena lepih odstavljencev je še ve- dno dobra. Ponekod so letos januarja meseca plačevali kg žive teže 20 šil. in več. Sedaj pa računajmo! — Če smo imeli »sre- čno leto« in novembra ali vsaj decembra od dveh svinj dve gnezdi mladičev, smo jih prodali januarja ali februarja po 20 šil. za kg. Če bi od vsake svinje prodali samo osem najlepših s povprečno težo 12 kg, skupaj 96 kg od ene svinje in od obeh skupaj 192 kg po 20 šil., smo dobili za nje 3840 šil. Nekaj pa jih je ostalo še za dom in obe dobri plemenski svinji, ki bosta le- tos zopet dali eno gnezdo mladičev in bosta zopet ponovno breji za prihodnjo po- mlad. To ni samo »suho« računanje na papirju, ker so vsi podatki vzeti iz vsak- danje prakse. Iz tega je razvidno, da ves trud in morebitne izdatke za delo in hra- mo-krmo svinja sama plača zase in za mla- diče. Tam, kjer doma pridelujejo veliko krme (»futura«) in imajo dobre pomije ali dobivajo iz mlekarne posneto mleko ali sirotko ali nakaljen ječmen ali ječmeno- ve kali iz pivovarn, morejo ob taki krmi doseči še večje uspehe.

Ali, kjer prašičke redijo doma, bodo pri skrbnem krmiljenju v starosti 10 mesecev tehtali do 120 kg. Od te teže bo prašič dal do 35 kg masti, mlado meso pa bo lepo prerasló za mastjo.

Ker pri nas koruzo uvažamo in je do- mač pridelek za pitanje še vedno minima- len, je kar primerno, da jih vzredimo do gotove teže in še mlade prodamo v poletnih mesecih, ko je pri nas največ tujcev-letovi- ščarjev. V tem času se veliko porabi lepo prekajene svinjske »šunke« in dobre pečen- ke. Na žalost, da so porcije le še premajh- ne, komaj do 15 dkg, ko bi morale biti vsaj 20 dkg težke.

Pasme ali rase-sorte so pri nas v glav- nem požlahtnjene in žlahtne (Edelschwein). Obe sorti sta rodovitni, saj dajo svinje od 8 do 12 mladičev, ki po skotitvi (po poro- du) tehtajo od 90 dkg do 1 kg in čez.

Požlahtnjene so povečini dobre domače sorte z žlahtnim plemenjakom. Te imajo dolgo in široko telo, glavo srednje dolgo, dol viseča ušesa in precej dolga, čelo ši- roko. Boki široki in dolgi, kar da polne »šunke«. Noge močne, koža zdrava, glad- ka, ščetine goste in močne. Barve so pove- čini bele.

Žlahtna (Edelschwein) je precej podobna požlahtnjeni, le da ima pokončna ušesa, bolj tanke noge, še bolj globoko telo, ši- roka prsa, močan, raven in enakomerno širok hrbet; »šunke« polne in globoke, ko- ža gladka, zdrava, prožna, z rdečkastim na- dihom, ščetine goste in se gladko prilagajo. Poleg teh dobrih lastnosti obeh pasem

je potrebna tudi lepa zdrava konstituci- ja, ki povsem odgovarja lepi sorti že po zunanjih znakih, in odpornost proti vsem vremenskim nepravilnostim. Take živali so tudi zdrave, rade jedo, krmo dobro pre- bavijo, so živahne in imajo vse prej na- štete znake in lastnosti pasme ali sorte.

Pri odbiri plemenskih živali gledamo na obliko teles. Živali grobih kosti ima- jo manjšo plemensko vrednost, manj mla- dičev in manj mleka. Tudi krmo slabše izkoristijo in dajo manj dobrega mesa. — Preveč nežna konstitucija je zopet precej delikatna. Take živali je mogoče malo okrepiti na dobri paši in soncu. Trajnih uspehov pa le ni mogoče pričakovati, zato je bolje imeti le tiste plemenske živali, ki v vsem odgovarjajo našim potrebam in pa- semskim znakom.

Važen pa je tudi temperament živali. Mirne narave krmo boljše porabijo, zato dobro rastejo, se pitajo in mladiče boljše odredijo. Hudobne in nemirne pa dajmo iz reje, ker tudi to napako mladiči podedu- jejo po svojih starših.

Vrednost plemenskih živali spoznamo po številu mladičev in kako jih odredijo, a ne po tem koliko jih skotijo.

Lastnosti se podedujejo po obeh rodi- teljih, vendar je v marsičem pripisovati premoč plemenjaku-merjascu. Plemenska svinja da na leto eno, izjemoma kdaj dve gnezdi mladičev, — ko je od enega pleme- njaka od 45 in čez 50 gnezd. Zato se na- paka plemenjaka neprimerno prej opazi

in ga je treba takoj odstraniti iz reje, čim le nekaj gnezd mladičev ni bilo pravilno razvitih, slabotnih ali celo mrtvih prišlo na svet kljub temu, da v prehrani in sicer ni bilo nobene nepravilnosti.

Dobro rejo in pasmo-sorto pa moremo izboljšati ali vzdržati na višini le z dobrim plemenjakom. Da se dobre lastnosti traj- no vzdržujejo v reji in pasmi, moramo redno uvažati ali importirati plemenjake iste pasme, a iz druge reje. Le tak ni v krvnem sorodstvu z že obstoječo prašiče- rejo.

Če bi plemenili v sorodstvu, nastopi uni- čujoča degeneracija in konec dobre pra- šičereje. Od takih svinj so mladci slabot- ni, neenakomerno razviti, včasih celo brez parkljev ali pridejo na svet mrtvi. Vedno več jih hitro dobi kilo (Bruch), rodovit- nost se zmanjša, mladiči so brez življenja, izbirčni v jedi itd.

Glede plemenjaka itak ima občina skrb kakor tudi živinozdravnik, da pride v kraj — v vas dobra plemenska žival, ki je iz dobrega rodovnika, — »ima papirje«.

Močno trpi dobra reja s tem, če so za pleme bile uporabljene premlade živali in so zopet za »naprej« pustili mladiče iz prve- ga gnezda. Dobra plemenska svinja je ople- menjena premlada, kadar še ni bila stara niti polnih 9 mesecev. — V dobi brejosti, je treba posebno za mlade dobro poskrbe- ti, da ne zaostanejo v rasti.

Rodovine in mlečne svinje, ki vsako gnezdo dobro odredijo, pustimo v reji do- kler morejo odrediti lepa gnezda mladi- čev. Najboljši mladiči so od drugega do sedmega gnezda. (Konec prihodnjic)

Za razširitev obmejnega prometa

Med Italijo in Jugoslavijo je bil pred več leti sklenjen dogovor o »malem ob- mejnem prometu«, ki dovoljuje prebival- cem določenega obmejnega predela v Jugo- slaviji in Italiji, da samo na temelju pose- bne izkaznice prestopajo mejo. V začetku so italijanski nacionalistični krogi zagnali velik hrup proti »Videmskemu sporazumu« (ime je dobil po mestu Videm - Udine, kjer je bil sklenjen), v zadnjem času je pa celo »Istrski narodno-osvobodilni odbor«, ki je bil med najglasnejšimi nasprotniki tega sporazuma, češ da ograža italijanski značaj Trsta, Gorice in drugih obmejnih predelov, prišel do drugačnih zaključkov. Tako poroča časnikarska agencija »Italia« iz Trsta:

»Istrsko narodno osvobodilni odbor je preučeval razne plati videmskega spo- razuma o obmejnem prometu, ker se bo mešana komisija za njegovo izvajanje se- šla v kratkem v furlanski prestolnici.

Odbor pravi, da so zaradi tega spora- zuma tisoči in tisoči Istranov, ki so se po vojni izselili v Trst, lahko spet videli svo- je rojstne kraje, po drugi strani pa je pre- bivalstvo s področja B lahko obnovilo svo- je tradicionalne zveze s Trstom, katerega je vedno imelo za svoje gospodarsko sre- dišče.

Omenjeno predstavništvo Istranov sodi, da je videmski sporazum koristen, in je

naklonjeno misli, da bi ga razširili in ta- ko omogočili vključitev še drugih istrskih krajev vanj.

Po drugi strani se pritožuje nad nekate- rimi razlikovanji, ki jih izvajajo jugoslo- vanske oblasti pri izdajanju obmejnih pre- hodnic. Zahteva, naj bi se to nehalo, da bi dobil vedno liberalnejši značaj dogo- vor, ki se je v štirih letih izkazal kot ko- risten za vse.

To objavljamo v vednost tistim zaskrb- ljenim »koroškim patriotom«, ki v vsakem slovensko govorečem človeku na Koroškem vidijo »nevarnost za domovino«.

Filmska ocena

ZNANKI ZA OCENO FILMOV: I = priporočljiv za vse; Ia = priporočljiv za odrasle in zrelejšo mla- dino; II = za vse; III = za odrasle in zrelejšo mla- dino; IV = le za odrasle; IVb = za odrasle s pre- mislekom; IVb = za odrasle z resnim premisle- kom; V = odsvetujemo; VI = odklanjamo; + ga priporočamo; ++ film je res vreden, da si ga ogle- damo.

ST. JAKOB V ROŽU

Sobota in nedelja, 11. in 12. IV.: (IV) Der Frem- denführer von Lissabon. — Sreda, 15. IV.: (IVb) Harte Männer, heisse Liebe.

BISTRICA V ROŽU

Sobota in nedelja, 11. in 12. IV.: (IV) Die Sklavi- nen von Karthago. — Sreda, 15. IV.: (VI) Skandal von Paris.

DOBRLA VES

Sobota in nedelja, 11. in 12. IV.: (III) Mädchen in Uniform. — Sreda, 15. IV.: (III) Unter Mordver- dacht.

SINČA VES

Sobota, 11. IV.: (IV+) Schuld und Sühne. — Nede- lja, 12. IV.: (IVa) Der Stern von Afrika. — Sreda, 15. IV.: (III) Laya, das Mädchen im Dschungel.

V Sibirijo namesto v domovino so posla- le sovjetske in madžarske oblasti 6000 mad- žarskih beguncev, ki so verjeli obljubam Kadarjeve vlade o amnestiji (pomilostitvi) in se vrnili nazaj. Predsednik mednarodne Lige za človečanske pravice Roger Bald- vin, ki je te podatke sporočil generalnemu tajniku Združenih narodov Dagu Ham- marskjöldu, je še pristavil, da ti povratni- ki morajo delati v koncentracijskih tabo- riščih. Hammarskjöld menda ni k temu imel ničesar pripomniti.

Sestra Lina

(Nadaljevanje s 7. strani)

Držala je pehar z obema rokama ter se je ozrla po nas vseh. Drugi so strmeli z ve- likimi očmi in z odprtimi usti, sestra Lina je gledala v tla in je podrsavala z nogo. Meni je šel mraz od lic do nog in spet na- zaj, počasi in težko; zdelo se mi je, da se izba maje in da je mati zelo velika.

— Kdor je storil, povej sam!

Molčali smo; vseh nas je bilo strah, ne strah grožnje, palice še manj, temveč ne- česa neizrekljivega, daljnega, silnega.

Izpregovorila je sama sestra Lina:

— Ta je bil! — In je pokazala s prstom name.

Mati je postavila pehar na mizo. V last- ni omotici sem videl čisto, da je prebledela. Še je vprašala:

— Kdo je bil?

— Janez! — je rekla sestra Lina in mi je gledala naravnost v obraz.

— Kako da si naredil, še to povej! — je ukazala mati.

Noge so se mi tresle tako močno, da ni- sem mogel stati. Odgovoril pa sem razloč- no, da sem poslušal čudoma sam svoj glas.

— Zlezel sem zad, potegnil žebelj ven, odslonil desko in otipal pehar. Že od tor- ka, vselej pod večer!

Takrat se je zgodilo nekaj, kar me pre- šine z neznano grozo še ob spominu. Mati me ni udarila, tudi ni rekla žal besede; sedla je na klop, skrila je obraz v dlani ter je zajokala, da so tekle solze izza belih pr- stov.

Sestra Lina je bila natihome smuknila iz izbe; jaz edini sem jo videl, kljub omo- tici in od bolečine slepim očem. Šel sem za njo počasi, ker so mi bile noge zelo težke. Napotil sem se naravnost za hišo; tam se je bila skrila za jasminov grm za plotom; rdeča nedeljska ruta jo je izdala. Prišel sem do nje, zgrabil jo za dolgo kito ter jo vlačil za seboj po vrtu. Ni kriknila ves čas, še zavzdihnila ne.

V poznejšem, prevar in bridkosti pol- nem življenju me je goljufala in izdala marsikatera ženska; Bog jim greh odpusti, jaz jim ga vsem do zadnjega kraja. Toda vseh učenosti najgorenkejša učenost je abe- cednik.

KRATKE VESTI

Papež Janez XXIII. je obiskal vatican- sko tiskarno, kjer tiskajo uradne izdaje Sv. stolice in poluradno glasilo »Osservatore Romano«. Posebno pozornost si je sv. oče ogledal moderne tehnične naprave, s ka- terimi razpolaga ta tiskarna.

Izboljšanje stikov z Avstrijo želi komu- nistična Madžarska, poročajo iz Budimpe- šte, kjer sta šef komunistične stranke in ministrski predsednik Münnich izjavila, da bi prav rada prišla na Dunaj in se z avstrijskimi državniki pogovorila o vseh spornih zadevah. Uradni krogi na Dunaju molčijo.

Jugoslovanska obala meri 2099 km, je do- gnal Hidrografijski institut po večletnih merjenjih in s tem popravil dosedanje po- datke, po katerih je imela Jugoslavija sa- mo 1933 km morske obale. Slednji podat- ki izvirajo še iz meritev, ki jih je izvedla avstroogrška vojna mornarica v Pulju leta 1911. Nova merjenja so tudi ugotovila, da ima Jugoslavija 559 nenaseljenih ter 55 naseljenih otokov. Izmerili so celo obalo teh otokov in ugotovili, da ta meri še več kot obala kopnine, namreč 4024 km. To- rej prostora za kopanje več kot dovolj.

Pred nekaj tedni je bilo priznано Havaj- sko otočje kot 50. zvezna država severno- ameriške republike. Veliko veselje na otoč- ju, kjer so navdušeno vrteli Hulo-hoop, ki je ondi doma. V veliki zadregi so pa last- niki hiš po vsej Ameriki, kajti s posebnim zakonom je bila določena tudi sprememba državne zastave: namesto dosedanjih 49 zvezd, ima 50 zvezd, kolikor je pač zdru- ženih držav. Treba bo izdelati okrog 200 tisoč novih zastav. To je že druga smola z zastavo, kajti pred dobrim pol leta je bila sprejeta kot država Alaska in takrat se je število zvezd na zastavi povečalo od 48 na 49. Veselijo se pa seveda — tekstilni to- varnarji.

Oglašuj v našem listu!

MÖBELHAUS
STADLER
KLAGENFURT

Theatergasse 4

Das Haus der guten Möbel

4 Vorteile:

1. Riesenauswahl - über 100 Ausstattungen
2. Die besten und billigsten Möbel Öster- reichs. Hartholzschlafzimmer von S 3.900
3. Ratenzahlung ohne Aufschlag, ohne Zin- sen
4. Zustellung frei Haus mit eigenem Spe- zialauto

GRÖSSTE AUSWAHL IN:

Polstermöbeln, Teppichen, Matratzen; Vorhangstoffe zu sehr mäßigen Preisen

SW-MÖBEL - VERKAUFSSTELLE

Beratung durch eigenen Architekten!

TEKSTILNA UGANKA!
UGODNE CENE

vabijo v Celovcu
v tekstilni trgovini

SATTLER

am Heuplatz